

plenum

NR. 4 — SEPTEMBER 2026

SKOLELEDERFORENINGENS MAGASIN

Indskolingen
klarer sig bedre
uden vikarer

KILROY

SKOLEREJSER PÅ DEN FEDE MÅDE

Skal turen gå til Berlin, Krakow
eller måske Paris?

Ring til os på: +45 70 22 05 35

★★★★★ på Trustpilot

grupperejser@kilroy.dk

www.kilroy.dk/studieture

Lad os tage en snak...

10

Skoleskift

De arbejder for at holde på eleverne

På Østerbro i København har skolelederne Lotte Kragh Thomsen og Lars Aaberg fokus på at forebygge skoleskift – både på deres egne skoler og i fællesskab.

30

Inspiration

Vikarerne slugte for mange resurser

På Bækkegårdsskolen har afdelingsleder Mikkel Reinhold Pedersen været med til at gentænke brugen af vikarer.

06 Profil

Holdånd og konstant udvikling præger skoleleder Christian Handberg Clifts ledelse.

10 Skoleskift

Mange skoleskift udfordrer både fællesskaber, trivsel og økonomi på københavnske skoler.

16 Skolepolitik

Folketingets undervisningsordførere sætter ord på deres ambitioner for folkeskolen.

20 Pædagoger

Tre skoleledere deler erfaringer med pædagogernes rolle og samarbejdet med lærerne.

26 Forskning

Samarbejde skal ledes, hvis det skal føre til faglig udvikling, viser ny forskning.

30 Vikarer

Bækkegårdsskolen droppede vikarerne og oplever mere ro, færre konflikter og et halveret vikarbudget.

39 Synspunkt

Mindre detailstyring stiller større krav til skoleledelsen, skriver Michael Gravesen i klummen.

40 Fagplaner

Skole på Bornholm har afprøvet de nye fagplaner og oplever større frihed, men også nye krav.

44 Guide

10 råd til at bruge dømmekraft, mod og værdier, når der ikke er ét rigtigt svar.

46 Rammernes rolle

Sø, bistader og højbede er blevet en del af undervisningen på Bylderup Skole.

51 Anmeldelser

55 Ledertanker

Maria Frimand Andersen skriver i klummen om, hvordan medledelse kan skabe frihed inden for tydelige rammer.

57 Kursuskalender

Få overblik over Skoleledersforeningens kurser og arrangementer.

40

Fagplaner

Nu skal fagplanerne ud at leve

De nye fagplaner kræver en ny måde at tænke undervisning på, siger skoleleder Lars Kromann Myhre, der har været med til at afprøve dem.

600 SKOLELEDERE (45 KOMMUNER) BETALER ÅRLIGT KR. 8.000 - 12.000,- FOR VARSLINGSAPP. OG BEREDSKABSPLAN FOR ALLE RISICI JF. UVM'S KRAV (SE PKT. 1 OG 2 UNDER)

Skoleledere/kommuner køber disse tjenester som UVM, PET, AT etc. stiller krav om planer for:

1 - Opdateret beredskabsplan og undervisning af personalet jf. UVM's, AT's, BRS, PET's krav i form af:

- risikovurdering
- Action cards - alle 6-8 risici jf. UVM.
- Barrikaderingsplan
- politidokument (til indsatsleder)
- varslingsprocedurer
- undervisning af personalet
- test af varslingsløsning

2 - Digital varslings- og beredskabsløsning for skoler - som håndterer alle relevante risici.

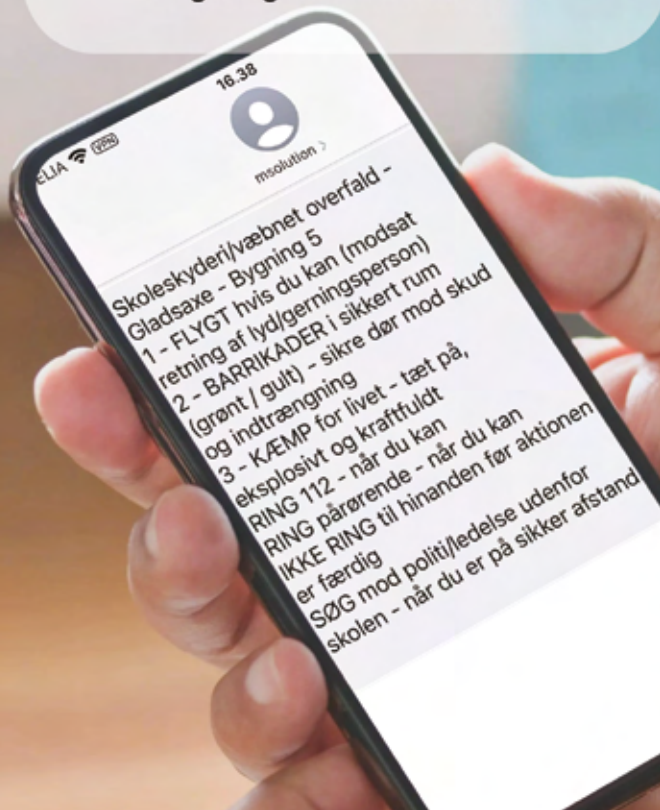
- alle ansatte kan varsele
 - om hjælp ifm. vold/trusler/overfald
 - om hjælp ifm. livstruende personskader
 - andre om væbnet angreb
 - andre om brand
 - andre om bombetrussel m.fl.

45 kommuner køber bistand...

- Primært - solid faglig kvalitet
- Sekundært - det er billigt

Landets billigste, bedste og absolut mest solgte løsning på danske skoler, og det fortsætter vi med i 2026 - at være bedst, billigst og lokale.

Fra ca. kr. 5.500,- pr. år kan personalet på skolen varsele og blive varslet om ALT der truer.
Billigere og bedre bliver det ikke....

Skoleledere og kommuners første spørgsmål: hvordan kan det leveres så billigt?

Vi er pensionerede politifolk (10 stk. pr. Jan. 2026), som kun skal dække egne timer, når vi bistår skoler. Vi hygger meget, også med skolernes ansatte, når vi underviser i krav fra UVM, PET, AT etc. og viser til erfaringer fra "politilivet".

Vi rådgiver/vidensdeler med glæde (og gratis) med vores 40 år + erfaring fra en verden (og hverdag) med skolernes "nye risici" - trusler, vold, væbnet angreb og andre kriser.

Der er en god "match" med pensionerede politifolk, som underviser skolens personaler i disse nye risici.

Det gøres i balancerede former af "bedstefædre" med lange politiv bag os - som skaber fællesskab og tryghed.

Ansatte, bestyrelsesmedlemmer/forældre bliver tryggere, når de ved, at et angreb på barnets skole også kan håndteres.

Skoleleder får dokumentation på, at myndighedskrav er fulgt.

Kontakt: 6098 7040 / kfr@safesec.dk

Kim Frederiksen,
Sikkerheds- og beredskabsrådgiver
SafeSec ApS

SafeSec YouTube kanal

Besøg: www.safesec.dk

Kontakt/bestil TEAMS-møde: 3360 4100 / 6098 7040 / kfr@safesec.dk

Dorte Andreas
Dorte Andreas

Formand, Skolelederforeningen

••

Jeg er ikke et sekund i tvivl om, at fagfornyelsen kalder på stærk ledelse. Og fagligheden er også en af de nye politiske vinde, der blæser

AI kalder på faglighed

— Gymnasierne har fået en strakspakke mod AI-snyd. Flere skriftlige opgaver skal laves på skolen, og hjemmeskrevne eksamensopgaver skal forsvares mundtligt. I skrivende stund venter vi på regeringens varslede nationale strategi for brugen af AI i hele skole- og uddannelsessektoren.

AI er for alvor rykket ind i uddannelsespolitikken, og det er nødvendigt. Vi har længe efterspurgt en national strategi.

Jeg mener, det er farligt at holde hånden på pauseknappen for længe, mens teknologien udvikler sig omkring os. Men vi skal gøre det klogt og inddrage parterne omkring skolen. Forbud og afskærmning må ikke blive vores vigtigste svar.

Eleverne skal fortsat lære at læse, skrive, regne, fordybe sig og tænke selv. Man skal vide noget for at kunne gennemskue fejl og vurdere de svar, teknologien giver. Men eleverne skal også lære at bruge AI fagligt, kritisk og klogt. De skal kunne uden AI, med AI og vide noget om AI.

Det kræver kompetenceudvikling af lærere og skoleledelser – og i forvaltningerne. Og så skal vi se på prøverne. Det er vigtige elementer i en national strategi.

Spørgsmålet om, hvordan vi skal håndtere AI i skolen, buldrer derudad, samtidig med at arbejdet med de nye fagplaner er gået ind i slutspurten. Allerede næste år skal de nye planer implementeres. På side 40 kan du læse om Svartingedal Skoles erfaringer med afprøvningen. En af dem er, at større faglig frihed også stiller nye krav til lærere og ledelse.

Jeg er ikke et sekund i tvivl om, at fagfornyelsen kalder på stærk ledelse. Og fagligheden er også en af de nye politiske vinde, der blæser. Det ses i vores rundspørge til Folketingets undervisningsordførere på side 16: De har forskellige bud på folkeskolens behov, men fagligheden optager dem på tværs af partierne.

Trivsel har fyldt meget og vil fortsat gøre det. Men den har fået to nye sidemakkere i AI og faglighed. Nu skal vi få de tre til at spille sammen. Eleverne skal både trives, lære og rustes til en verden, hvor AI bliver en del af deres hverdag. •

Plenum

Skolelederforeningen
Snaregade 10 A
1205 København K
Tlf.: 7025 1008
www.skolelederne.org

Ansvarshavende redaktør

Marie Begtrup
mb@skolelederne.org

Design

Sofie Engel
og Cecilia Brøgger

Korrektur

Lene Jensen

Forsidefoto

Hung Tien Vu

Tryk

Strandbygaard A/S

Annoncer

Dansk Mediaforsyning
Tlf.: 7022 4088
plenum@dmfnet.dk
www.dmfnet.dk

Oplag

3.700

Arsabonnement

5 numre / år 275 kr.
ISSN 2245-0327
30. årgang

BLÅ BOG

Christian Handberg Clift

- + Skoleleder, Vestre Skole i Svendborg siden 2020.
- + Tidligere: Viceskoleleder og indskolingsleder på Vestre Skole, afdelingsleder på Tarup Skole, lærer på Tinglekkeskolen.
- + Uddannelser: Folkeskolelærer, diplomuddannelse i forandringsledelse og master i offentlig ledelse.
- + Gift på 20. år med Sussi, som han mødte ved VM-finalen i fodbold i 1998. Far til to halv-voksne børn. Familien elsker at rejse og har været på længere rejser, da børnene var mindre.
- + Er tosset med sport, og bevægelse har en stor plads i hans liv. Spillede tidligere elitefodbold og løb maraton, men er nu begyndt at spille padel, fordi der er hold, hygge, foreningsfællesskab og masser af grin. Mener, at fællesskaberne i foreningssport har en givtig effekt for livskvaliteten.
- + Guilty pleasure er at se Beverly Hills 90210 og spise rødt slik.

Som hold kan vi meget mere

Christian Handberg Clift har været på Vestre Skole i næsten 20 år – uden at gro fast. Som tidligere elitefodboldspiller og maratonløber har han taget både holdånd, troen på konstant forbedring og det lange, seje træk med ind i skoleledelsen, hvor skolen skal være parat til børnene – og ikke omvendt.

Du har været på Vestre Skole i næsten 20 år. Hvordan undgår du at blive fastlåst i 'plejer' og rutiner?

Mit mindset er, at vi hele tiden skal udvikle os. Hvis nogen har en god ide eller synes, at små eller store tiltag kunne være spændende at prøve af, så griber vi det. Vi prøver hele tiden at justere, forfine og ændre. Jeg er meget interesseret i sport og idræt og har været i elitemiljøet, så det med, at organisationen hele tiden skal forbedre sig, synes jeg er vildt spændende.

Hvad har sporten lært dig om ledelse?

Fra mit perspektiv gør holdsport en masse godt for at indgå i et fællesskab, fordi vi alle sammen er en brik i spillet og skal løse en opgave – nogle skal score mål, nogle skal dribble, nogle skal forsvare, og det skal ikke være den samme, der shiner altid. Det er jeg rundet af og prøver at overføre til min ledelsespraksis. For mig er det alfa og omega, at vi løfter i fællesskab. Som hold kan vi meget mere, og det er langt sjovere at vinde sammen end alene.

•• **Mit mindset er, at vi hele tiden skal udvikle os**

Christian Handberg Clift
Skoleleder på Vestre Skole,
Svendborg Kommune

Hvad har formet dig som leder?

Både trænere, lærere og skoleledere har formet mig. Min gamle matematiklærer Flemming, som jeg havde ni år i folkeskolen, var et livstykke med en altid positiv tilgang og måske også lidt flippet. Troels Bech, som jeg havde som fodboldtræner i OB, er et fantastisk vidende menneske med en underfundig humor og meget positiv. I min verden kommer man langt med at være smilende, imødekommende og lyttende – også når forældre ønsker sig noget, vi ikke kan give dem.

Du arbejder ud fra at gøre skolen børneparat frem for børnene skoleparate. Hvad betyder det?

Det handler om mit børnesyn eller menneskesyn. Alle børn skal inkluderes, og vi skal møde dem ud fra de behov og forudsætninger, de har. Når børnene er her på Vestre Skole, skal vi sætte de muligheder op, som gør, at de har allerstørst chance for at lykkes. Det handler om, hvordan vi taler med børnene, hvordan vi inddrager dem, hvordan vi indretter klasser og læringsmiljøer, og hvordan vores undervisning foregår, så det ikke er røv-til-bænk, men med bevægelse og ude af huset. Siden 2008 har vi i Svendborg haft et kæmpe fokus på idræt og bevægelse med Svendborgprojektet, der er Danmarks største idrætsskoleprojekt med seks ugentlige idrætslektioner. Desværre er det droslet ned igen, men det er jo forskningsmæssigt bevist, at bevægelse har en gavnlig effekt på humør, koncentration, generel sundhed og trivsel.

Hvordan inddrager I børnene i at gøre skolen børneparat?

For nogle år siden startede vi morgenmadscafé for 4.-6. klasse, hvor de kan få havregryn, havregrød og cornflakes og en snak i skolekøkkenet med vores socialpædagog og mig eller vores viceskoleleder. Der kommer 30-40 børn og får en hyggelig, rolig start. Hvert andet år laver jeg og min viceskoleleder elevinterviews, hvor vi spørger om: Hvad er et godt fællesskab? Hvad er en god skole? Hvad er en god time? Hvad kendetegner en god lærer/pædagog? Det har været med til at forme, hvordan vi lægger skema, så børnene oplever så få skift som muligt hver dag og får tid til fordybelse. Der dukkede også op, at der var for lidt grønt på skolen, så vi måtte investere i planter og buske.

Hvad er det vigtigste kerneområde i folkeskolen?

Det er, at vi som folkets skole bliver så dygtige, at vi kan lykkes med så mange børn som muligt. Jeg tror, at den danske folkeskole kunne lykkes med mange flere, hvis resurserne var der – og kompetencerne selvfølgelig. En større mangfoldighed kræver resurser, og at man prioriterer økonomi fra politisk side. Det kunne jeg godt drømme om.

Hvornår giver arbejdet allermest mening?

Før sommerferien sendte vi vores 6.-klasser afsted, og det er en kæmpe fornøjelse at se, hvordan de børn, vi har kendt i syv år, som har haft udfordringer, skævheder eller nemt ved skolen, er vokset og har udviklet sig, når de forlader Vestre Skole. Der giver det hele mening. ●

MERE SKOLE FOR PENGENE

KØB NU • BETAL I 2027
Eller 2026 - DU BESTEMMER!

SKOLEN SÆTTER RETNINGEN

- vi omsætter den til handling!

InoPlay ApS
88 93 97 40 - www.inoplay.dk

Mød os på
Skoleledernes
Årsmøde 2026
Stand 4133
eller stand 1247

MERE FÆLLESSKAB. MERE BEVÆGELSE. MINDRE SKÆRM.

Hvilken udfordring skal jeres skole have løst?

Fællesskab • Bevægelse • Ro og fordybelse • Praksisnær læring

PBL - KLAR TIL UNDERVISNING

NYHED!

Færdige undervisningspakker

Maskiner, materialer, elevopgaver og læringsvejledning.

UNIMAT Elementary

Fra tegning til produkt

Design • matematik • materialer • konstruktion

PLAYmake 4-i-1

Skab, byg og lær

Fire sikre maskinfunktioner +5år

UNIMAT D&T

Løs virkelige problemer

Engineering • prototyper • test

UNIMAT CNC

Fra digital idé til produkt

CAD • programmering • digital fabrikation

FÅ ET FORLØB TIL JERES SKOLE

HEMMELIG PRIS

DANSKPRODUCERET PANNABANE

- udviklet til skolens hverdag

FOLIE - DER FORANDRER RUMMET

DESIGNET TIL JERES SKOLE

Fra almindeligt rum til læringsmiljø

Specialdesignede folieløsninger skaber identitet, ro og inspirerende universer på vægge, møbler, nicher og eksisterende inventar.

SE JERES RUM FORVANDLET PÅ FÅ MINUTTER

Få eksklusiv adgang til vores messetilbud

www.messe.inoplay.dk

Adgangskode: messe2026 Inspiration og særlige årsmødepriser.

SKOLEN SÆTTER
RETNINGEN.
Vi omsætter den til
handling

Flere trætte elever

Det er kendt viden, at for lidt søvn koster elevernes indlæring. Men ifølge DPU er trætte elever et stigende problem på verdensplan. I en videnskabelig artikel på baggrund af data fra de internationale undersøgelser PIRLS og TIMSS påviser forskerne fra DPU, at omfanget i løbet af syv år er steget med 75 %. Lektor på DPU Christian Chrstrup Kjeldsen forklarer, at det er en systematisk global udvikling, som ikke kun kan forklares med lokale skolepolitikker. "Det er et samspil mellem teknologi, skolesystemer og sociale vilkår, og det kræver løsninger på alle tre niveauer", siger han. Undersøgelsen viser desuden, at elever med et dårligt socioøkonomisk udgangspunkt oftest er trætte. "Vi kan se det direkte i data: jo færre bøger derhjemme – som er vores mål for socioøkonomisk baggrund – jo oftere er eleverne trætte, når de møder i skolen, og jo dårligere klarer de sig fagligt. Træthed er med til at forstærke den sociale ulighed. Så de børn, der i forvejen har en udfordret hjemmebaggrund, betaler dobbelt pris," siger Christian Chrstrup Kjeldsen.

Kilde / DPU

INDSATS MOD SKOLEFRAVÆR I AALBORG

— Med et mål om at styrke elevernes fællesskaber og tilhørsforhold til skolerne har Aalborg Kommune igangsat projektet Sammen om skoletilhør. Projektet er støttet med 6,2 millioner kroner af Det Obelske Familiefond, og det skal frem til skoleåret 2027/28 på fire skoler udvikle en fælles tilgang til kampen mod skolefravær. De fire skoler får et fraværsteam, et forældrenetværk samt en forandringsagent, som blandt andet skal samle viden i kommunen og fra resten af landet til en fælles model for arbejdet med skolefravær.

Kilde / Aalborg Kommune

Flere bøger og flere titler

Center for Undervisningsmidler (CFU) har indkøbt flere både læse- og fagbøger, så skolerne allerede i dette skoleår kan opleve et større udvalg til udlån. I år er der bestilt 160.000 nye bøger for 24,5 millioner kroner, som kommer fra aftalen om folkeskolens kvalitetsprogram, der i alt har afsat 540 millioner kroner frem til 2034. Dertil har Undervisningsministeriet netop givet en merbevilling på 50 millioner kroner, som vil give op mod 200.000 ekstra bøger på hylderne. Undervisningsminister Magnus Heunicke (S) ønsker, at et bredt udvalg af bøger skal styrke læselysten.

I år har CFU udvidet med 100 nye titler og suppleret eksisterende med flere udgaver, så flere skoler kan få adgang til klassesættene. Med bevillingen fra aftalen om folkeskolens kvalitetsprogram vil CFU kunne øge antallet af bøger med op mod 2,4 millioner, og ministeriet vurderer, at hver bog vil kunne læses af syv elever årligt. På www.cfu.dk kan man se alle nye titler og følge med i, hvornår bøgerne er klar til udlån.

Kilde / Undervisningsministeriet

Ophobede trivselssager i PPR

For nogle kommuner har ventetiden på PPV ført til lange ventetider for hjælp til børn i mistrivsel, og på trods af afskaffelsen af ni-timers-reglen i den politiske aftale om PPR i januar i år vil der fortsat være kommuner, der har ophobet en stor mængde sagsbehandling af hver enkelt elev. Det vurderer forskningscentret VIVE i en igangværende undersøgelse. Undersøgelsen indikerer desuden et opgaveskred fra region til kommune, så PPR-enheder er blevet den primære vej til børne- og ungdomspsykiatrien.

Kilde / Mandag Morgen

Elevernes mange skoleskift udfordrer københavnske skoler

Skoleskift er et udbredt fænomen i hele landet. I København skifter cirka hver anden folkeskoleelev skole i løbet af grundskolen. På Østerbro og indre by ligger skolerne dør om dør, og flere skoleledere oplever, at skoleskift udfordrer fællesskaber, trivsel, økonomi, arbejdsglæde og afgangsprøver.

— Nogle forældre skænker ikke skoleskift en tanke, fortæller Lars Aaberg.

Han er skoleleder på Skolen på Strandboulevarden på Østerbro i København og forklarer, hvordan han oplever, at hvis tre elever i en klasse skifter skole, så kan andre forældre også begynde at rykke på sig.

- Og så kan vi stå med en tsunami af skoleskiftere.

Lars Aaberg fortæller om den virkelighed, han i 20 år har stået i som skoleleder på Østerbro i København – først på Sortedamskolen og siden 2014 på Skolen på Strandboulevarden med i alt 600 elever.

For i området indre by/Østerbro ligger der ikke mindre end 14 folkeskoler og 14 privatskoler og friskoler – og i hele Københavns Kommune i alt 74 folkeskoler og 54 frie grundskoler. Så der er nok at vælge imellem, og truslen om skoleskift ligger latent, fordi det er så nemt at skifte skole, fortæller Lars Aaberg.

- Her bliver der hurtigt trykket på den knap, der hedder skoleskift, og vi er glade, når forældre kommer med en trussel om skoleskift, for så kan vi måske nå at foregribe skoleskiftet. Tit skifter de bare, og har forældrene først taget beslutningen, er den svær at ændre, siger han.

Nissen flytter med

En analyse fra Københavns Kommune viser, at hver anden elev i de københavnske folkeskoler skifter skole i løbet af deres skoletid. De seneste fem skoleår har mellem 8 og 9 % af eleverne i de københavnske folkeskoler skiftet skole på et år. Af dem skifter cirka en fjerdedel fra én folkeskole til en anden folkeskole. Cirka halvdele skifter til en skole uden for kommunen.

- Nogle gange er et skoleskift en god ide, men for mange elever er det svært at skifte skole, og for mange forældre er det en falsk tryghed, for nissen flytter ofte med, konstaterer Lars Aaberg.

Han lægger ikke skjul på, at skoleskift kan komme af mange grunde; noget relationelt med de andre børn, med forældrene, noget fagligt, de voksne i klassen, mange skift af de voksne på grund af sygdom, barsel eller andet. Det kan også komme af inklusionsdagsordenen, eller at der er blevet plads på en af de frie skoler.

- Her på Østerbro er der en lang tradition for, at når man rammer 7. klasse, skifter man til privatskolerne Ingrid Jespersen eller Niels Steensen. Man kan også have haft et par øvdage, og så er det nemt at skifte, og man kan hurtigt få forældrene med på ideen, fortæller Lars Aaberg.

Resursekrævende skoleskift

En af de skoler, der kun ligger nogle få gader fra Skolen på Strandboulevarden, er Randersgade Skole med 286 elever. Her har Lotte Kragh Thomsen de seneste fem år siddet i stolen som skoleleder, før det var hun i seks år skoleleder på Gilbjergskolen i Gribskov Kommune.

- I Gribskov havde vi en ekstremt høj privatskolefrekvens, her er det noget andet – her skifter mange elever fra én folkeskole til en anden folkeskole, men vi har også altid elever, der flytter til private skoler, fortæller hun.

Da hun kom til skolen, var det nærmest hele klasser, der drog mod Niels Steensen for at sikre sig en plads på deres gymnasieskole, og siden er der arbejdet intenst med at få stoppet de mange skoleskift.

Skoleskift sker over hele landet

— Selvom antal skoleskiftere er højt i København, er der ikke tale om et isoleret københavnerproblem. Tidligere har både Arbejderbevægelsens Erhvervsråd, ROCKWOOL Fonden og senest tænketanken DEA sat fokus på skoleskift, og alle undersøgelser viser, at skoleskift er noget, der sker over hele landet.

- Skoleskift er ikke et særligt storbyfænomen, det finder sted over hele landet, og antal skoleskift har ligget relativt stabilt de seneste 15 år, siger Agathe Svarre Engell, økonom hos tænketanken DEA og en af tre forfattere på analysen "Ny i klassen: Perspektiver på børns skoleskift", som DEA offentliggjorde i juni 2026.

Ifølge hende er det vigtigste uddrag af analysen, at skoleskift ikke er en garanteret løsning, der fikser alle udfordringer.

- Skoleskift er en stor forandring for familierne, og vores analyse viser, at skoleskift ikke nødvendigvis løser alle problemer, for udviklingen i trivsel efter et skoleskift kan være både positiv og negativ, siger Agathe Svarre Engell.

- Derfor er det vigtigt at arbejde med at løse børnenes udfordringer på den gamle skole, og her spiller skoleledelsen en central rolle. De forældre, vi har talt med, peger i høj grad på samarbejde mellem hjem og skole – og mangel på samme som årsag til skoleskift, fortsætter hun.

Tal fra DEA

Analysen viser, at mellem 20.000 og 25.000 elever i 0.-6. klasse hvert år skifter skole. Omkring 60 % af skiftene sker fra én folkeskole til en anden – heraf omkring 20 % uden flytning af bopæl.

Rapporten viser også, at den fjerdedel af kommunerne med størst andel skiftere uden bopælsflyt tæller storbykommuner som København og Aalborg, men også landkommuner som Guldborgsund og Brønderslev Kommune. Helt i top ligger kommuner som Odsherred, Kerteminde og Albertslund med omkring 2 % skiftere årligt, når man fokuserer på skolebørn i 0.-6. klasse, der skifter fra én folkeskole til en anden uden bopælsflyt, og man ikke medtager skoleskift grundet nedlukninger eller sammenlægning af skoler.

Analyse fra 2024

Arbejderbevægelsens Erhvervsråd offentliggjorde i august 2024 analysen "Skoletiden er meget forskellig for børn på tværs af sociale lag", og den slog fast, at omkring hver anden elev skifter skole i løbet af grundskolen, når man medtager både planlagte overgange til udskolingsafdelinger, flytning af bopæl eller decideret skift mellem to forskellige folkeskoler eller mellem folkeskole, friskole eller privatskole. ●

Læs rapporten
fra DEA

Læs analysen fra
Arbejderbevægelsens
Erhvervsråd

Lars Aaberg (tv.), skoleleder på Skolen på Strandboulevarden, og Lotte Kragh Thomsen, skoleleder på naboskolen Randersgade Skole på Østerbro oplever begge udfordringer med de mange skoleskift og har et samarbejde, hvor de blandt andet informerer hinanden, når elever skifter skole.

› - I dag har vi en positiv balance på skoleskift her til skolen, men vi får forholdsvis mange elever fra udskolingsklasserne fra andre folkeskoler, og det går ud over deres afgangsprøver. For det er enormt resurskrævende for børn at skifte skole. Relationerne – alt det med kammeratskaber – som elever går allermest op i, er på overarbejde, og det medfører, at skoleskifterne klarer sig mindre godt i afgangsprøverne, fortæller hun.

For det seneste skoleår lå karaktergennemsnittet for de samlede resultater af 9.-klassernes afgangsprøver på 8. For skolens elever, der var ankommet i 6.-8. klasse, lå den på 7,6.

- Fordi vi kan se så markant en indflydelse på karaktergennemsnittet for de elever, der kommer til os sent, har vi de seneste tre år haft en onboardingplan for nytilkomne elever, hvor vi tester deres faglige niveau, de bliver koblet på klassekammerater, og lærerne har et særligt fokus på de nytilkomne, fortæller hun.

Uhensigtsmæssig konkurrence

Både Lotte Kragh Thomsen og Lars Aaberg mener, at de mange skoleskift er med til at skabe en uhensigtsmæssig konkurrence-situation mellem skolerne, som også kan presse økonomien, da en del af skolernes økonomi er afhængig af børnetallet.

- Mister man 10 børn, kan det godt betyde 200.000 kroner, siger Lars Aaberg.

- Økonomien bliver presset allermest, hvis antal skoleskift i sidste ende betyder, at vi må lægge klasser sammen på grund

af fald i antal elever, og det kan starte en negativ spiral blandt forældrene, fordi deres børn så pludselig skal gå i kæmpe klasser, supplerer Lotte Kragh Thomsen.

Selvom skolerne er i konkurrence med hinanden, forsøger de at samarbejde mest muligt – og ikke være konkurrenter.

- Jeg har meget svært ved, at vi folkeskoler her i København nærmest som grundvilkår skal konkurrere mod hinanden, og hvis jeg ud over at drive skole også skal agere reklamesøjle i skarp konkurrence med andre, så har jeg ikke timer nok i døgnet, siger Lotte Kragh Thomsen.

Som en del af det tætte samarbejde har de kommunale skoleledere i Indre by/Østerbro lavet en musketered om, at de altid informerer hinanden om skoleskift.

- Da jeg startede som skoleleder, kunne man opleve et opkald fra en naboskole: Måske skulle du overveje at lukke hullet i skroget, nu har jeg foreløbig seks af dine elever fra 5.A. I dag sparrer vi rigtig meget med hinanden, og i dag kommer skoleskift ikke bag på nogen ligesom tidligere, siger Lars Aaberg.

Et fælles fokus

Med en situation, hvor rigtig mange københavnnerforældre ikke vælger deres distriktsskole som skole til deres børn – og samtidig et faldende børnetal, især i de gamle brokvarterer i København – forventer både Lars Aaberg og Lotte Kragh Thomsen, at konkurrencen om elever tager til, og de efterlyser, at man fra politisk side kigger på det frie skolevalg.

- Der er noget smukt i det frie skolevalg, men det giver mulighed for det rod, som vi ser i vores område, så jeg kunne godt tænke mig en eller anden begrænsning af det frie skolevalg, siger Lars Aaberg.

- Jeg kunne ønske mig et fælles fokus, hvor vi stiller os mere kritiske over for skoleskift og rykker endnu tættere sammen i bussen. Forældrenes frie valg går altid forrest, men hvad med at fokusere på, hvad der er bedst for børnene, så jeg synes, der er behov for at have en bedre og mere oplyst dialog om det frie skolevalg, siger Lotte Kragh Thomsen.

Svar fra borgmesteren

Den konservative børne- og ungeborgmester i København, Jakob Næsager, er helt på linje med skolelederne i forhold til det uhensigtsmæssige i, at så mange elever skifter skole i kommunen.

- Hvis folk ikke flytter bopæl, giver det sjældent mening at skifte skole, og jeg bliver så trist, når forældre nærmest truer lærere eller skoleledere med, at de bare kan flytte skole. For de har sjældent blik for, at skoleskift ikke altid gavner, og at børn ofte taber på det relationelle, det faglige og det sociale ved et skoleskift, siger Jakob Næsager.

Han har intet problem med, at forældre vælger en anden skole end distriktsskolen, men han så gerne, at forældrene så forblev tro mod deres valg og blev på den pågældende skole.

Et ønske om at begrænse forældrenes frie valg får ikke opbakning fra borgmesteren.

- Tvang har sjældent gjort noget godt, og jeg tror ikke, at det giver stor værdi at fastholde elever og forældre i et tilbud, de ikke ønsker, siger Jakob Næsager.

Han tror til gengæld på oplysning til forældrene om, hvad de mister ved et skoleskift.

- Oplysning er vejen frem, og det gør vi mere og mere ud af, så jeg håber på færre skift. Samtidig har vi investeret i skolerne med to voksne i indskoling, to voksne i udskoling, klassepædagoger fra børnehaveklasse til 3. klasse og renovering af de fysiske faciliteter. For skaber vi attraktive skoler med gode rammer, gode lærere og et godt fællesskab, bliver incitamentet til at flytte mindre, siger Jakob Næsager.

Forebyggende arbejde

Både Lars Aaberg og Lotte Kragh Thomsen gør alt for at skabe attraktive skoler, forebygge skoleskift og tage vare på de klasser og ansatte, som bliver mærket af mange skoleskift.

- Det handler først og fremmest om alt det, vi gør i det daglige. Ansætter det bedste personale og sikrer en rigtig god kvalitet,

Skoleskift i København

Fordelt på klassetrin

KLASSETRIN	ANDEL SKOLESKIFT
BH-klasse	6,2 %
1. klasse	6,4 %
2. klasse	7,1 %
3. klasse	5,4 %
4. klasse	6,2 %
5. klasse	9,8 %
6. klasse	12,3 %
7. klasse	8,5 %
8. klasse	8,8 %
I gennemsnit	7,8 %

Fordelt på bydele

OMRÅDE	ANDEL ELEVER	ANTAL ELEVER
Amager	7,4 %	663
Indre By/Østerbro	8,0 %	517
Nord	8,2 %	960
Valby/Vesterbro/Kgs. Enghave	7,4 %	659

Hvor skifter eleverne til?

SKOLETYPE, DER ER SKIFTET TIL	ANDEL	ANTAL
Anden folkeskole i København	26,3 %	735
Privat/fri grundskole i København	16,9 %	472
Specialskole/-klasserække i København	8,3 %	231
Skole uden for København	48,6 %	1.361
Total	100 %	2.799

Tabellerne viser skoleskift i perioden 5.9.2024 til 5.9.2025 med udgangspunkt i elever, der går i almenklasser på københavnske folkeskoler i bh-kl.-8. klasse.
Kilde / Københavns Kommune

Skoler på Østerbro og i Indre By i København

Kortet viser placeringen af folkeskoler og private grundskoler i de to bydele. Farverne angiver, hvilken type skole der er tale om.

- Folkeskoler
- Private grundskoler

••

Vi driver skole for dem, der vælger skolen til, og vi er ikke til fals for at blive truet med et skoleskift

Lars Aaberg

Skoleleder på Skolen på Strandboulevarden,
Københavns Kommune

men vi driver skole for dem, der vælger skolen til, og vi er ikke til fals for at blive truet med et skoleskift, pointerer Lars Aaberg.

På Randersgade Skole har de et stort fokus på det forebyggende arbejde for at mindske antal skoleskift. Helt fra eleverne starter, har skolen den meget tydelige fortælling om skolen, at her får forældrene det nære og lille fællesskab og en høj faglighed.

- Allerede i 4. klasse er vi nede at snakke med forældrene om, hvad det vil sige at være i overbygning hos os, og hvad der kendetegner os. Når elever skifter skole, kan det handle om alt muligt, om trivsel, det faglige, men i høj grad også om, hvad forældrene har med i bagagen. Det er med den bedste intention, at forældre flytter deres børn, så de kan få det bedste udgangspunkt, og her er vi ude at fortælle, at skoleskift har nogle konsekvenser, og at deres børn sagtens kan klare sig godt i livet, hvis de bliver her, siger Lotte Kragh Thomsen.

Hun kalder det 'barske løjer' at skifte skole – mindst i indskolingen, hvor børnene er meget omstillingsparate, og fællesskaber mindre sammentømrede, men skoleskift skaber ofte uro blandt de elever, der oplever et fravalg af en kammerat, og også hos lærerne, der får et øget negativt arbejdspress, konstaterer hun.

Flere udfordringer

Lars Aaberg peger på, at mange skoleskiftere kan give nogle udfordringer i forhold til det sociale liv i klasserne, det kan give en anden dynamik, det kan udløse en skæv kønsfordeling, og det kan skabe nogle udfordringer omkring klassefællesskaber og de aftaler, man laver blandt forældre om blandt andet rusmidler og alkohol.

- Her kan man have et langt skoleliv til at arbejde med en klassekultur og fælles aftaler, men når elever så kommer og går, kan forældrene give lidt op på de fælles aftaler, fordi de ikke rigtig kender de andre forældre, siger Lars Aaberg.

Han peger også på børn og unge med sociale eller andre udfordringer, som der er blevet taget hånd om på den skole, de skifter fra. Når de så skifter skole, starter de tæt på bar bund.

- Det her er noget, vi snakker om konstant. Lige nu kører der et forsøg på Amager, hvor forældrene ikke skriver sig op til en bestemt skole, men til et distrikt. Måske kan det hjælpe, de mange skoleskift og den her stigende konkurrence mellem skoler er i hvert fald ikke særlig god, mener Lars Aaberg. ●

Undersøgelse fra ROCKWOOL Fonden

8 % af eleverne i folkeskolens 4.-8. klasser skifter hvert år skole, hvor skiftet ikke skyldes en skolelukning, eller at hele årgange flytter skole.

Det viser rapporten "Trivsel og faglige resultater for elever, der skifter skole" fra ROCKWOOL Fonden fra december 2024.

Rapporten baserer sig på tal fra 2009 til 2019, og kigger man både i 2019 og gennemsnitligt over hele perioden 2009-2019, ligger Ringkøbing-Skjern, Tønder, Aabenraa, Holbæk og Holstebro i top med 11-13 %, der skifter skole hvert år.

I bunden ligger kommuner som Lyngby-Taarbæk, Egedal, Allerød, Tårnby og Skanderborg med 5-7 %, der skifter skole hvert år.

De store byer Aarhus, Aalborg, København og Odense ligger på mellem 7,5 og 9 %, der årligt skifter skole.

De kommunespecifikke tal er beregnet særskilt til Plenum, men selve undersøgelsen kan læses her

Hvor mange ordblinde elever med visuelle udfordringer består ikke eksamen på din skole – uden at I ved det?

+50 %

af ordblinde har også visuelle udfordringer, der gør bogstaverne ustabile.

Helge Bäck ✓

+ Følg ...

Underviser hos Guldborgsund Ungdomsskole

Stor tak til [Lexilens](#). Vi har i Guldborgsund Ungdomsskoles HU-tilbud indkøbt 2 skærme fra [Lexilens Nordic A/S](#).

Skærmene hjælper visuelt udfordrede unge med at læse lettere, da bogstaverne ikke "hopper".

Vi har en ung dreng, der hele sin folkeskoletid har været diagnosticeret ordblind, og da han prøvede en skærm fra [Lexilens](#) opdagede han, at han kunne læse, og ikke var ordblind, men visuelt udfordret og utrænnet.

[Lexilens](#) skærmen har hjulpet den unge gennem folkeskolens afgangsprøver med succes, en eksamen han ellers ville have givet op på. Givet op, fordi alt hans energi var gået med at få bogstaverne til at "stå stille".

[#lexilens](#), [#ordblind](#), [#visueltudfordret](#).

👍❤️ Sofia Tyndall og ... 5 kommentarer • 3 delinger

Billede: tekstudsnit fra LinkedIn-opslag

Læs mere om produkterne

– bestil en test til din skole:

Lexilens.dk

Kontakt os for at høre, hvordan andre skoler har indført Lexilens – og hvilke forskelle det har gjort for elever, der aldrig fik den rette hjælp.

Lexilens® PC skærm

- 24" - 144 MHz
- Med & uden aktiveret teknologi
- Får tekst til at stå stille
- Frigiver kognitive ressourcer

Lexilens®-brillen

- Patenteret teknologi
- 3 størrelser S, M & L
- Indstilling på få minutter
- Øjeblikkelig effekt - ingen tilvænning

Lexilens Nordics
info@lexilens.dk
+45 98153366

LinkedIn/lexilens-nordic
Facebook/lexilensnordic
Instagram/lexilensdanmark

Det vil ordførerne med folkeskolen

Folketingets undervisningsordførere skal de næste fire år være med til at sætte retningen for folkeskolen. Plenum har derfor bedt dem fortælle om deres visioner og egne politiske indsatser.

Fælles for mange af partierne er:

Fokus på øget trivsel og læring, med løsninger som to-voksne-ordninger, undervisningsdifferentiering og lærernes autoritet. Der er et stort håb om, at alle børn er glade for skolen, oplever at være en del af fællesskabet, og at skolen har muligheden for at hjælpe elever med særlige behov.

Der er enighed om, at det kræver investeringer, ligesom flere peger på skolernes og kommunernes frihed til lokale løsninger.

Foto: Unsplash

Hvert partis ordfører har fået to spørgsmål:

- 1 Hvad håber du, at folkeskolen er blevet bedre til om fem år?
- 2 Hvordan vil du arbejde politisk for, at dine ambitioner for folkeskolen lykkes?

Vi har ikke fået svar fra SF, Moderaterne, Liberal Alliance og Dansk Folkeparti. Løsgængere er undtaget fra vores spørgerunde.

Anni Matthiesen, Venstre

Ambition

Jeg håber, at Venstres udspil om Tillidsskolen har sat aftryk og sikret mere ro og flere klasser med to-voksne i timerne. At vi er blevet bedre til tidligere at hjælpe børn, der har det svært, og at børnene bliver udfordret og hjulpet på deres niveau. Jeg håber, at fagligheden er blevet løftet, så flere børn bliver bedre til at læse og regne. Kort og godt håber jeg, at folkeskolen om fem år er et sted med mere ro, mere faglighed og mere trivsel, hvor både børn og voksne oplever, at der er tillid til, at de kan lykkes.

Indsats

Jeg vil fortsat påvirke de politiske beslutninger på folkeskoleområdet med forhandlingerne i folkeskoleforligskredsen samt med spørgsmål til og samråd med undervisningsministeren.

Lise Bertelsen, Konservative

Ambition

Jeg håber, at vi er kommet ud af den fagkrise, hvor knap 12 % af eleverne ikke består dansk eller matematik. Folkeskolen skal løfte børn fagligt på alle niveauer. Vi skal have autoriteten, roen og de tydelige rammer tilbage i klasselokalet. Som initiativtager til det nationale Kompetencecenter for Skolefravær håber jeg selvfølgelig, at vi om fem år har knækket fraværskurven.

Indsats

Jeg vil fortsat kæmpe for bedre muligheder for holddeling, så undervisningen kan tilpasses elevernes faglige niveau. Og jeg vil følge vores indsats mod ufrivilligt skolefravær tæt, så viden og hjælp når ud til skoler og kommuner. Samtidig vil jeg arbejde for tidligere hjælp til børn i mistrivsel, også før skolealderen. De nul-femårige skal inkluderes i det lettilgængelige tilbud.

Elise Sydendal, Alternativet

Ambition

Jeg håber, folkeskolen har fået langt bedre mulighed for at give alle børn stærke grundlæggende kundskaber og samtidig ser hele barnet – med hoved, hænder og hjerte. En skole med mere ro, fordybelse og fællesskab, der vægter faglighed, kreativitet, håndværk, dannelse og livsmod ligeværdigt.

Indsats

Vi vil investere i folkeskolen, så lærere og ledelser kan få reel frihed og mulighed for at skabe den bedste skole for eleverne. Fokus skal rettes mod grundlæggende faglighed, tidlig og tilstrækkelig hjælp til børn i mistrivsel og en evalueringskultur med mere feedback og mindre karakterpres. Samtidig vil vi give natur, klima, håndværk, demokrati og kreativitet en stærkere plads i skolen. Derudover er det vigtigt at forhindre skolelukninger af de små landsbyskoler.

Malene Harpsøe, Danmarksdemokraterne

Ambition

Om fem år håber jeg, at vi har taget et opgør med den fejlslagne inklusionspolitik, der presser børn med forskellige behov ind i samme klassefællesskab uden den nødvendige støtte. Jeg håber, at folkeskolen er blevet bedre til at skabe ro, tryghed og faglig udvikling for alle børn. Lærere og skoleledere skal have tydelige rammer og autoritet, og blandt andet skal skolerne have bedre muligheder for at bortvise elever i helt grove tilfælde med vold.

Indsats

Jeg vil arbejde for en stærkere specialundervisning, tydeligere regler for lærernes mulighed for at gribe ind og større frihed til skolerne. Vi skal følge udviklingen tæt, lytte til lærere, skoleledere og forældre og sikre, at politiske beslutninger giver skolerne de resurser og redskaber, der skal til.

Matilde Powers, Socialdemokraterne

Ambition

Jeg håber på en folkeskole med stærke faglige og sociale fællesskaber, hvor flere børn oplever at lykkes. En skole med plads til forskellighed, mere praktisk undervisning og bevægelse – og hvor vi reagerer tidligere, når et barn mistrives eller får bekymrende fravær. Folkeskolen skal både danne, uddanne og give børn lyst til at lære.

Indsats

Vi skal give skolerne både friheden og rammerne til at lykkes. Derfor skal vi investere i folkeskolen og samtidig vise større tillid til dem, der kender børnene og hverdagen. Christiansborg skal sætte retningen og sikre ordentlige rammer – men skoleledere og medarbejdere skal have frihed til at finde de løsninger, der virker lokalt.

Leila Stockmarr, Enhedslisten

Ambition

Om fem år skal folkeskolen være for alle børn, hvor langt færre mistrives, ender i langvarigt fravær eller bliver skubbet ud af fællesskabet. Skolen har bedre rammer for lærernes undervisning, så deres faglighed foldes ud. Den er en arbejdsplads, som uddannede lærere søger mod og bliver på. Når lærerne får tid til at forberede god undervisning og se det enkelte barn, styrker vi faglighed, trivsel og fællesskab.

Indsats

Mit løfte er, at problemerne ikke skal ende i endnu en analyse, men i massiv investering og klog strategisk planlægning. Jeg vil kæmpe for flere lærere og pædagoger, to voksne i flere timer, mindre klasser og hurtigere støtte tæt på børnene. Det forudsætter naturligvis også fokus på skoleledernes rolle og involvering i de centrale beslutninger.

Philip Vivet, Radikale Venstre

Ambition

Jeg håber, at folkeskolen er blevet endnu bedre til at skabe gode deltagelsesmuligheder og løfte både faglighed og trivsel for alle børn. Hvor eleverne er gladere for at gå i skole, og lærerne har tid og mulighed for at skabe spændende, varieret og differentieret undervisning. Samtidig skal undervisningen tilpasses en verden med AI, så både elever og lærere kan bruge teknologien fornuftigt.

Indsats

Jeg vil arbejde for, at regeringens investering giver et økonomisk løft, som kan mærkes helt ude i klasselokalet, og at skolerne får større frihed til at prioritere, hvordan pengene bruges bedst lokalt. Samtidig vil jeg arbejde for flere veluddannede lærere og pædagoger, for det er den vigtigste forudsætning for at løfte både faglighed og trivsel. ●

BLIV EN LEDER DER GØR EN FORSKEL

**OFFENTLIG LEDELSE DER
UDVIKLER DANMARK**

Master of Public Governance på CBS uddanner reflekterede og handlekraftige ledere, der skaber værdi på tværs af det offentlige Danmark. Områdeleder Stine Kart Skytte blev bedre til at navigere i de kompleksiteter, offentlige ledere står over for, og fik styrket sit personlige lederskab.

Læs mere om dine muligheder på mpg.cbs.dk

Hvordan ser du som skoleleder på pædagogernes rolle i skolen?

Regeringen vil udbrede brugen af to-voksenordninger i skolen. Hvilke opgaver kan pædagoger med fordel løse, og hvordan skaber man et godt og meningsfuldt samarbejde mellem lærere og pædagoger? Tre skoleledere fortæller om muligheder og udfordringer.

3 ledere i folkeskolen mener

••

Vores brug af pædagoger er mangefacetteret

Lars Westh
Skoleleder på Skolen ved Bülowvej, Frederiksberg Kommune

••

Pædagoger kan skabe sammenhæng for barnet

Pia Haunstrup Jensen
Skoleleder på Gl. Rye Skole og Børnehus, Skanderborg Kommune

••

Medarbejderne skal se hinanden som ligeværdige

Ditte Brix Ringsted
Pædagogisk leder på afdeling Lundbjerg på Skovlunde Skole, Ballerup Kommune

Det står i regeringsgrundlaget

I regeringsgrundlaget Børnenes Danmark lægger regeringen op til at styrke folkeskolernes økonomi. Indtil en ny finansieringsmodel er på plads, skal skolernes timebank øges. Det skal give den enkelte skole bedre mulighed for blandt andet at bruge to-voksenordninger, mindre klasser – særligt i indskolingen – accelererede læringsforløb og små hold. Regeringen vil desuden indføre en ny finansieringsmodel for folkeskolen og afsætte fem milliarder kroner varigt til initiativerne i Børnenes Danmark.

Læs mere i regeringsgrundlaget

Det skal ikke bare være radiatorpædagogik

Lars Westh

Skoleleder på Skolen ved Bülowsvej, Frederiksberg Kommune

Om skolen

Skolen ved Bülowsvej ligger i Frederiksberg Kommune og har 150 ansatte og knap 1.000 elever fra 0. til 9. klasse – heraf 28 elever i tre verdensklasser og 40 børn i seks specialklasser. Skolen ligger i et mangfoldigt distrikt med en høj socioøkonomisk score. Omkring 12 % af eleverne er tosprogede.

— Generelt er det godt, når flere fagprofessionelle løser den stadigt mere komplekse opgave, vi står med i skolen, og på vores skole arbejder vi med fem forskellige to-voksenordninger, hvor lærer-pædagog er den ene.

Jeg ser positivt på pædagogernes rolle, men jeg ser også et behov for at få skabt mening, så det ikke bare er radiatorpædagogik, hvor en pædagog kommer ind i en tilfældig klasse og står afventende ved radiatoren. Der skal være fokus på værdiskabelse, det skal være reflekteret, planlagt og med fælles forberedelse – og afstemt ud fra børnegruppens behov. Så en pædagog både bidrager på kompetencepaletten og gør det muligt for læreren at være den bedste udgave af sig selv.

Pædagoger kan bidrage med andre perspektiver, hvor lærerne er rammet mere ind af skemaer og fagmål, de skal nå. Så sammen kan de skabe et fælles tredje.

Pædagoger i mange roller

Vores brug af pædagoger er mangefacetteret. I vores mellemformer har vi både lærerfagligheder og pædagogfagligheder. Når vi taler mere neurodivergente børn, kan pædagoger understøtte både i skoledelen og i overgangen ind i fritidsdelen, som kan være særligt svært, fordi det går hurtigt og er mere lystdrevet. Her kan pædagoger hjælpe med at lande gode fællesskaber.

Vores samtalegrupper for børn ramt af dødsfald i familien, psykisk sygdom eller skilsmisse faciliteres af resursepædagoger, og vi har et inklusionsteam med tre pædagoger og en lærer, hvor teamet faciliterer det pædagogiske arbejde, netværksmøder, samarbejde med PPR og fraværssamtaler. De er limen mellem skole og hjem samt brobyggere til kommunen.

I det kommende valgfag teknologiforståelse står lærere og to af vores klubpædagoger for valgfaget, og vi har ansat en idrætspædagog for 6. til 9. klasse med den

overordnede opgave at få flest mulige børn til at bevæge sig mest muligt. Han går også med i fysik og matematik, så eleverne kan måle på egne data.

I vores udgående funktion kører en lærer og en pædagog rundt og henter de børn, som har virkelig svært ved at komme afsted i skole om morgenen, og vi har en pædagog som madmor, der hver dag sammen med 7.- og 8.-klasserne bager morgenboller, som deles ud til alle elever. Hos os går pædagoger også med til prøver for elever med særlige vilkår som kendte voksne, der giver tryghed.

Stor ledelsesopgave

Der ligger en kæmpe ledelsesmæssig opgave i at skabe ligeværdige og meningsfulde rammer for samarbejdet mellem lærere og pædagoger, og det kræver blandt andet fælles planlægning. Her på skolen har vi 1.500 bindinger lagt ind i skemaet til samarbejde mellem de to faggrupper. Vi holder en heldags årgangskonference to gange om året, hvor vi kortlægger hele årgangens behov pædagoger, lærere, vejledere og ledere i fællesskab. Vi laver også en pædagogisk kontrakt, hvor det er afstemt, hvad gør du, og hvad gør jeg? – i den enkelte klasse.

Det kræver også samtidig kommunikation, for hvis den ene faggruppe ved noget før andre, kommer der en asymmetri. Nogle gange er det svært, fordi lærere og pædagoger ikke forstår hinanden, de går hurtigt over i egen logik, og her skal vi ledere hjælpe dem med at forstå, at vi har en fælles mission. Det handler også om et narrativ, hvor man italesætter hinanden positivt. ●

Ved at bruge pædagoger i skoledelen får vi den mereffekt, at barnet bliver set i sin helhed

Pia Haunstrup Jensen

Skoleleder på Gl. Rye Skole og Børnehus, Skanderborg Kommune

Om skolen

Gl. Rye Skole og Børnehus ligger på to matrikler i en landsby i Skanderborg Kommune og har 65 medarbejdere – heraf 35 i skoledelen – og 252 elever fra 0. til 6. klasse, 26 vuggestuebørn og 102 børnehavebørn. Skolen ligger i et distrikt med høj socioøkonomisk score. Knap en % af eleverne er tosprogede.

— Allerede inden fagsekretariatet sidste år lavede et fælles forståelsespapir om samarbejde og organisering for pædagoger i fritidstilbud og skoler i Skanderborg Kommune, havde vi her på skolen skrevet pædagoger ind i skoleplanen. For en fælles forståelse er altafgørende, hvis pædagoger og lærere skal kunne tappe ligeværdigt ind i et samarbejde. Det kræver klare rammer, klar rollefordeling og et velfungerende samarbejde mellem ledelse, tillidsrepræsentanter for både lærere og pædagoger og arbejdsmiljørepræsentanten, hvis samarbejdet skal fungere. Ledelsen skal også drage omsorg for, at det er tydeligt, at vi er en fælles personaleflok med fælles møder, fælles pædagogiske dage og hos os en række fællesskabsdage, hvor pædagoger og lærere deltager ligeværdigt – som vores lejrdrag. Så de får nogle stunder på lige vilkår og kan se hinandens forcer.

Årgangstankegang som krumtap

Her på skolen er vores krumtap årgangstankegangen, hvor vi typisk har 35-40 elever på en årgang, og til hver årgang er der et årgangsteam med typisk en pædagog og tre lærere, som har ansvaret for hele årgangen, og som alle er kontaktskabsfolk. Årgangsteamet har klasselærer-/klassepædagogrollen, de tilrettelægger skema efter fagfordeling og fordeler opgaverne mellem sig, og pædagogen er typisk med i timerne 10-12 lektioner om ugen. Pædagogen indgår i både co-teaching og i skole-hjem-arbejde, og handleplaner skrives i fællesskab.

Som ledelse har vi lavet fundamentet. Timer til teamsamarbejdet er det første, vi lægger ind i skemaet, og vi sikrer, at pædagogerne har forberedelsestid – ikke bare til teamsamarbejde, men også helt generelt. For at skabe bedre vilkår for psykologisk

tryghed har vi lavet en teamkontrakt – et stykke papir med en række spørgsmål, som alle teams skal forholde sig til, inden de går i gang. De skal forholde sig til, hvordan de bliver et godt team, hvordan de fordeler opgaver efter kompetencer, erfaringer med videre, og den kontrakt skriver de under og sender til ledelsen som det fundament, de står på. Når vi kommer et stykke hen i skoleåret, holder vi teamudviklingssamtaler, hvor vi tager udgangspunkt i kontrakten.

Barnet ses i sin helhed

I min optik har pædagogerne en vigtig rolle med at skabe deltagelsesmuligheder og stærkere fællesskaber, og de kan skabe sammenhæng for barnet hele dagen – både i skole og fritid. Når børn siger, at de går i skole, tænker de både morgen-SFO, dansktimer og eftermiddags-SFO. Det er en samlet pakke med en fælles kerneopgave, og det, vi har for i skoledelen med gode aftaler om samvær og fællesskaber, har vi også for med elever i fritidsdelen. Lærere vil også gerne lykkes med fantastiske skolefællesskaber, men ved at bruge pædagoger i skoledelen får vi den mereffekt, at barnet bliver set i sin helhed.

Så jeg hylder regeringens ambition om flere to-voksenordninger, men jeg vil også gerne have flere to-lærertimer, for hvis det for eksempel handler om et decideret fagligt løft, giver det bedst mening. Samtidig er det megasvært at rekruttere pædagoger, og kvaliteten højnes ikke, hvis det resulterer i ikkeuddannede i klasselokalerne. ●

Pædagoger har et særligt blik for det relationelle

— Både lærere og pædagoger understøtter skolens kerneopgave om deltagelsesmuligheder, trivsel og læring, men de har forskellige perspektiver og kompetencer, og her har pædagoger et særligt blik for det relationelle, hvad der ligger bag børns adfærd. Vigtige kompetencer, når vi ser en børnegruppe med større mangfoldighed og flere udsatte.

Pædagoger kan løse mange forskellige opgaver. De har en helt central rolle i forhold til fællesskaber, trivsel, konflikt-håndtering og overgange – om det er en svær afleveringssituation om morgenen eller fra skole til fritidsordning. Nogle børn har svært ved overgange – ikke bare de fysiske skift, men også i forhold til at aflæse andre elevers hensigter og overholde regler. Nogle af vores pædagoger understøtter i frikvartererne ved at sætte aktiviteter i gang, hvor de hjælper med at afkode regler, andre børns ansigtsudtryk og kropssprog.

De opgaver er lærerne også gode til, men pædagogerne har en anden opmærksomhed, og lærerne har andre opgaver i forhold til det fagfaglige, så pædagoger kan understøtte lærernes opgave for eksempel i forhold til børn, der har svært ved at finde deres plads i læringsmiljøet, her kan en pædagog gå lidt tættere på den enkelte elev. Så selvom lærerne har det fagfaglige ansvar, så kan pædagogerne på den måde være med til at styrke hele børnegruppen, hele klassefællesskabet og hele kerneopgaven.

Stort potentiale i co-teaching

I det hele taget ser jeg et kæmpe potentiale i pædagoger, der indgår aktivt i undervisningen i form af co-teaching. De skal ikke overtage undervisningen, men understøtte ved holddeling af klasser,

kompetenceløft hos særlige elever eller nogle elevers behov for hjælp til at holde fokus på opgaven eller til at huske at holde en pause.

Når vi taler to-voksenordninger, er det vigtigt at have fokus på, at det skal være fagprofessionelle, men også det perspektiv, at kvaliteten ikke nødvendigvis stiger, fordi man smider to voksne ind i et rum. Det afgørende er, hvad de to voksne i klasserummet hver især kan bidrage med.

En fælles kerneopgave

Skal vi lykkes med at skabe et godt og meningsfuldt samarbejde mellem lærere og pædagoger, kræver det, at alle får øjnene op for, at vi har udgangspunkt i en fælles kerneopgave – ikke faggrænser. Det kræver, at medarbejderne ser hinanden som ligeværdige, er nysgerrige på hinandens fagligheder og ser forskelligheder som en styrke.

Det kræver tydelig ledelse, der sætter en fælles retning med tydelige forventninger, og det kræver tid til fælles dialog, refleksion og planlægning, så roller og opgaver er helt klare, for ellers skaber det frustration og usikkerhed.

Her bøvler vi med driften – det rent skematekniske, og her er det allersværeste, at pædagoger og lærere har primetime på to forskellige tidspunkter. Samtidig er der en udfordring omkring forskellige arbejdsvilkår og arbejdstidsaftaler. Pædagoger må ikke have delt tjeneste, de har mindre tid til forberedelse end lærere med videre, så det er en meget svær opgave at skabe den fælles tid. ●

Ditte Brix Ringsted

Pædagogisk leder på afdeling
Lundbjerg på Skovlunde Skole,
Ballerup Kommune

Om skolen

Skovlunde Skole er en skole på to matrikler i Ballerup Kommune. Skolen har omkring 200 ansatte og 1.400 elever fra 0. til 9. klasse. Skolen ligger i et blandet skoledistrikt med et bredt repræsenteret elevgrundlag. Cirka 30 % af eleverne er tosprogede.

Bliv den leder, du godt selv ville have haft

Diplomuddannelse med 100% fokus på skoleledelse

Som leder på skoleområdet har du ansvar for at løfte elevernes læring og trivsel. Samtidig skal du realisere en række forandringer.

Derfor har vi udviklet en særlig diplomuddannelse 100% målrettet dig, som er leder på skoleområdet. Her arbejder du bl.a. med:

- ▣ Hvordan du sætter tydelig retning for skolens udvikling
- ▣ Hvordan du styrer ressourcerne og sikrer en ansvarlig og stabil drift
- ▣ Faglig ledelse, herunder hvordan du understøtter et godt team-samarbejde
- ▣ Lederens rolle, muligheder og betydning – fra politiske mål til elevernes læring.

Undervisningen er tæt koblet til hverdagen og tager udgangspunkt i deltagernes egne problemstillinger og dilemmaer. Undervejs prøver du nye ledelsesformer og tiltag af i praksis. Du får masser af konkret inspiration med hjem.

SCAN KODEN
OG LÆS MERE

PRAKTISK INFORMATION

Undervisningen foregår som udgangspunkt på Absalon Campus Roskilde. For at styrke netværksdannelsen indledes næsten alle moduler med et 2-dages internat på et conferencested. Uddannelsen tager i alt 2½ år.

phabsalon.dk/skoleledelse

Professionsmaster i pædagogisk-psykologisk rådgivning

- Nyt 1-årigt kandidatniveau for lærere og pædagoger.

PROFILIEN KAN FX BIDRAGE MED AT:

- ▣ kvalificere udviklingsarbejde i skole, dag- og fritidstilbud i samarbejde med PPR.
- ▣ analysere og håndtere komplekse udfordringer i praksis.
- ▣ styrke samarbejde mellem lærere og pædagoger, forældre/hjem, PPR og andre samarbejdspartnere i pædagogisk praksis.
- ▣ understøtte inkluderende læringsmiljøer og deltagelsesmuligheder.
- ▣ fungere som faglige ressourcepersoner og sparringspartnere.

KORT OM PROFESSIONSMAS-TER:

- ▣ Kandidatniveau.
- ▣ Målrettet lærere og pædagoger.
- ▣ 1 år / 75 ECTS.
- ▣ Fuldtidsuddannelse nu, deltid forventes inden for få år.
- ▣ Tæt kobling til og i praksis under uddannelsen.
- ▣ Udbydes gratis på Absalon i Roskilde.
- ▣ Næste optag: sommer 2027.

PROFESSIONSHØJSKOLEN ABSALON

Skriv dig op og få
besked om infomøder,
deadlines mv.

Tag en uddannelse,
der kan mærkes.

**AB
SALON**

Professor Anne Mette Kjeldsen har undersøgt samarbejdet mellem lærere og pædagoger på mere end 200 folkeskoler. Forskningen viser, at der samarbejdes meget – men også, at ledelsen er afgørende for, om samarbejdet fører til faglig udvikling.

Samarbejde kommer ikke af sig selv. Det skal ledes frem

Lærere og pædagoger samarbejder meget, men tiden sammen fører ikke automatisk til faglig udvikling. Ny forskning viser, at ledelsen spiller en afgørende rolle i at sætte retning og sikre, at samarbejdet kommer tæt på den faglige praksis og elevernes læring.

— Der er klasseteams, fagteams, årgangsteams og afdelingsteams. Der bliver brugt mange timer på fagligt samarbejde og professionelle læringsfællesskaber i den danske folkeskole. Men hvad kommer der egentlig ud af alle de timer, som medarbejderne bruger sammen? Og hvad kan skoleledelsen gøre for, at samarbejdet ikke blot bliver endnu et møde i kalenderen, men rent faktisk bidrager til elevernes læring og trivsel?

Det har professor Anne Mette Kjeldsen fra Kong Frederiks Center for Offentlig Ledelse ved Aarhus Universitet undersøgt sammen med en gruppe forskere i det femårige forskningsprojekt Samarbejde i folkeskolen. Når forskere spørger lærerne, hvad de bruger tiden på, dukker et interessant paradoks op: I afdelingsteams er elevernes faglige udvikling eksempelvis det, som lærerne i mindst grad oplever, at samarbejdet primært handler om. Til gengæld fylder praktisk koordinering meget. Det er tankevækkende, mener Anne Mette Kjeldsen, for afdelingsteamet kunne netop være et sted, hvor lærerne diskuterede faglig progression og sammenhæng mellem indskoling, mellemtrin og udskoling.

- En ting er, at vi har sat tid af og rammesat en organisering, der giver mulighed for samarbejde. Men hvis vi ikke følger op ledelsesmæssigt på, hvad indholdet er i det samarbejde, så får vi jo ikke nødvendigvis nok ud af det. Samarbejdet kommer ikke af sig selv, det skal ledes frem, fastslår Anne Mette Kjeldsen.

Store forskelle i samarbejde

Anne Mette Kjeldsen har sammen med forskergruppen blandt andet set på, hvor meget og hvordan lærere og pædagoger samarbejder, hvad de samarbejder om, og hvordan samarbejdet organiseres og ledes. Projektet omfatter mere end 200 folkeskoler i 20 danske kommuner og kombinerer kvantitative undersøgelser med dybdegående interviews på otte skoler. Det overordnede billede er faktisk positivt.

- Vi fandt ud af, at der samarbejdes rigtig meget. Og at rigtig meget samarbejde opleves som meget velfungerende. Lærerne og pædagogerne er overvejende rigtig glade for det fagprofessionelle samarbejde og oplever, at det bidrager positivt, siger Anne Mette Kjeldsen.

Men samtidig er der stor variation mellem skolerne. På nogle af de skoler, som forskerne undersøgte nærmere, fortalte lærere, at de ikke rigtig vidste, hvad teammøderne skulle bruges til, eller oplevede, at møderne hurtigt gled over i noget andet. Andre efterlyste en tydeligere rammesætning fra ledelsen og hjælp, når der opstod konflikter i samarbejdet.

Visionen skal ned i lærerfagligheden

Et centralt resultat i forskningen handler om samspillet mellem to former for ledelse: visionsledelse og faglig ledelse. Visionsledelse handler om at skabe en fælles retning og gøre tydeligt, hvad skolen vil opnå. Men visionen kan ikke stå alene. Den faglige ledelse skal være med til at omsætte de fælles mål til lærernes professionelle praksis.

- Den faglige ledelse er jo den, der ligesom omsætter det, vi er fælles om, ned i overensstemmelse med de faglige normer og den faglige praksis. Altså ned i undervisningen og ned i lærerfagligheden, forklarer Anne Mette Kjeldsen.

Det handler både om at udvikle den faglige viden og om at få den aktiveret i hverdagen. En afdelingsleder kan eksempelvis med mellemrum deltage i de forskellige teammøder, stille fagligt nysgerrige spørgsmål, skabe mulighed for, at lærerne observerer hinandens undervisning, eller rammesætte, hvilket fagligt indhold samarbejdet skal have.

For en skole kan have nok så klare mål og en fælles forståelse af sin retning. Men hvis det ikke følges op af konkrete muligheder for faglig udvikling, er det svært at få visionen til at leve i hverdagens handlinger, når, som Anne Mette Kjeldsen formulerer det, "det hele buldrer derudad".

Mange privatpraktiserende lærere

Selvom samarbejdet fylder langt mere end tidligere, er der ét område, hvor forskerne finder et tydeligt udviklingspotentiale. Professionelle læringsfællesskaber består blandt andet af fælles retning, kollektivt ansvar, refleksion og det, forskerne kalder en 'deprivatiseret praksis'. Det handler om, at lærerne åbner deres faglige praksis for hinanden: observerer undervisning, deler materialer, udvikler undervisning sammen og giver hinanden fagligt modspil.

Netop den del scorer lavest på tværs af de mere end 200 skoler, som forskerne har undersøgt. Lærerne oplever i højere grad, at de har fælles værdier og ansvar og reflekterer sammen, end at de faktisk går ind i hinandens undervisningspraksis.

Her spiller ledelsen igen en rolle. På skoler, hvor lærerne oplever en stærk faglig ledelse, møder forskerne blandt andet pædagogiske ledere og afdelingsledere, som observerer undervisningen, deltager i teammøder og skaber rammer for fælles forberedelse.

- Det er der, hvor ledelsen er tæt på det faglige, men uden at diktere det faglige. Indholdet skal lærerne og faggrupperne selv fylde ud, siger Anne Mette Kjeldsen og forklarer, at ledelsens opgave er at holde fast: Hvorfor gør vi det her? Hvordan kan vi gøre det bedre? Og hvordan hænger det sammen med elevernes udvikling?

Husk den faglige ledelse

Men samarbejde gælder ikke kun medarbejderne. Forskerne har også set på arbejdsdelingen i skolernes ledelsesteam. Her finder de ofte en arbejdsdeling, hvor skolelederen leder udad og opad og sætter den overordnede retning, mens en viceskoleleder eller afdelingsleder kommer tættere på lærernes daglige arbejde og tager en større del af den faglige ledelse.

Problemet opstår, hvis alle i ledelsesteamet koncentrerer sig om visionsledelsen eller udelukkende har fokus på økonomiske og praktiske driftsopgaver.

- Der er nogle steder, hvor både skolelederne og afdelingslederne synes, at de skal være visionsledere, eller hvor der går for meget drift i den, og så er der egentlig ikke rigtig nogen, der påtager sig den faglige ledelsesopgave, påpeger Anne Mette Kjeldsen og minder om, at den faglige ledelsesopgave sådan set godt kan deles med en teamkoordinator, læsevejleder, matematikvejleder eller AKT-vejleder – bare nogen tager den.

Men det sker ikke automatisk. Resursepersonen skal både vide, at det er en opgave, som vedkommende skal løfte, og have mandatet til det. Ellers er der en risiko for, at ledelsen forestiller sig, at den faglige ledelse er distribueret, mens ingen reelt har fået ansvaret. Derfor er det spørgsmål, Anne Mette Kjeldsen fremhæver, ganske enkelt: Hvem gør hvad, hvornår og med hvilket formål?

••

Ledelse er at skabe retning og skabe resultater sammen med og via andre

Anne Mette Kjeldsen
Professor på Aarhus Universitet

En åben dør er ikke nok

Anne Mette Kjeldsen udfordrer også forestillingen om, at faglig ledelse først og fremmest handler om at være nærværende og tilgængelig for medarbejderne. En åben dør er vigtig, men aktiv ledelse kræver, at lederen selv handler.

- Nogle ledere siger: Min dør står altid åben, man kan altid komme til mig. Men ledelse er at sætte retning og skabe resultater sammen med og via andre. Og det er en handling. Det kræver, at man gør noget. En åben dør er ikke at gøre noget.

Det betyder ikke, at lederen selv skal være faglig ekspert eller styre samarbejdet i detaljer. Opgaven er at sætte retning og skabe rammer for, at lærerne bruger deres erfaringer, viden og kompetencer sammen – og både i de formaliserede teams og i det uformelle samarbejde på lærerværelset, på gangene og mellem timerne. Her kan lederen som rollemodel være med til at skabe en kultur, hvor en lærer efter en vanskelig

time ikke kun mødes med et "det var også træls", men med nysgerrige faglige spørgsmål til, hvad der skete, hvad der kunne prøves anderledes, og hvem der måske har relevante erfaringer.

- Der skal være frihed til at samarbejde, når der er behov for det, og når det giver mening. Men der skal ikke være frihed til at gøre, hvad man vil. Der skal være en fælles forståelse af formål og retning, slår professoren fast.

- Det er en ledelsesopgave med faglig ledelse at sikre, at det faktisk sker. Ned i de konkrete hverdagshandlinger, ned i såvel det formaliserede som det uformelle samarbejde.

For når skoler bruger både tid og resurser på samarbejde, er det en central ledelsesopgave at sikre, at samarbejdet bidrager til det, som alle er fælles om: elevernes læring og trivsel og lærernes mulighed for at udvikle deres faglighed sammen. ●

Forsker

Anne Mette Kjeldsen

- + Anne Mette Hjortskov Kjeldsen.
- + Professor, ph.d.
- + Institut for Statskundskab, Aarhus Universitet. Tilknyttet Kong Frederiks Center for Offentlig Ledelse.
- + Forsker i forvaltning og ledelse af offentlige organisationer med særligt fokus på fagprofessionelle medarbejdere inden for uddannelses-, sundheds- og socialområdet samt distribueret ledelse, forandringsledelse og ledelse af samarbejde.
- + Medforfatter til bogen "Samarbejde i folkeskolen".

Om projektet

Forskningsprojektet Samarbejde i folkeskolen blev gennemført fra 2019 til 2024 og har undersøgt, hvordan samarbejdet mellem lærere og pædagoger i folkeskolen organiseres og ledes, hvor meget der samarbejdes, hvad der samarbejdes om, og hvornår samarbejdet er frugtbart.

Projektet omfatter mere end 200 folkeskoler i 20 kommuner. Forskerne har kombineret kvantitative undersøgelser med dybdegående kvalitative studier på otte skoler, hvor de blandt andet har interviewet lærere, pædagoger og ledere.

Projektet er ledet af professor emeritus Lars Qvortrup og gennemført i et samarbejde mellem Kong Frederiks Center for Offentlig Ledelse ved Aarhus Universitet, DPU og VIVE med støtte fra A.P. Møller Fonden. Resultaterne er blandt andet samlet i bogen "Samarbejde i folkeskolen".

Læs mere om forskningen om samarbejde i folkeskolen.

Vidste du, at CFU har samlet film, tv-udsendelser og vejledninger ét sted?

Nemt. Lovligt. Ligetil.

**Gør undervisningen levende
med film og tv-udsendelser.**

På mitCFU finder du lige nu over
1.000 spillefilm og mere end
60.000 tv-udsendelser.*

Indholdet er nøje udvalgt af
fagkonsulenter fra CFU og
ofte suppleret med vejledninger,
der hjælper dig med at gøre
undervisningen endnu bedre
og endnu mere levende.

Tjek det ud nu – på mitcfu.dk

Gå på opdagelse

mitcfu

Vikarerne kostede mere, end de gav

På Bækkegårdsskolen i Ølstykke var det blevet en selvfølge at bruge vikarer ved sygdom. Da ledelsen erfarede, hvor mange resurser de brugte på det, ændrede de praksis. Nu bruger de ingen vikarer i indskolingen, og det lader til at give mere ro, færre konflikter og et markant mindre vikarbudget.

— Når en medarbejder i indskolingen på Bækkegårdsskolen melder sig syg, bliver der ikke tilkaldt en vikar. I stedet dækker de øvrige medarbejdere ind for hinanden. Sådan har det været siden starten af skoleåret 2025/26 på skolen, der også kaldes Bækkegården og er den ene af to afdelinger på Egedal Skole i Egedal Kommune.

Vikarstoppet har ikke bare resulteret i, at skolen har halveret sit vikarbudget svarende til næsten et årsværk. Oplevelsen er også, at der er færre konflikter og mere ro, nærvær og tryk i hverdagen i indskolingen, og at både børn og voksne er glade.

Det fortæller de to afdelingsledere Mikkel Reinhold Pedersen og Tony Skifter Tabor, da jeg møder dem på skolen, der ligger mellem Ølstykke og Stenløse i Egedal Kommune.

Mikkel Reinhold Pedersen, der er leder på mellemtrinnet, kalder det en positiv sidegevinst, at vikarbudgettet er halveret, for det har ikke været et mål i sig selv at spare penge. Men økonomien var det, der fik alarmklokkerne til at ringe:

- Vi sad i ledergruppen for nogle år siden og kiggede på vores vikarbudget, og det gav os en rigtig ærgerlig fornemmelse i maven. Det var helt klart for stort, og vi vil jo gerne forvalte vores økonomi så fornuftigt som overhovedet muligt til gavn for både elever og personale. Så vi tænkte: Kan vi gøre noget smart?

For som Mikkel Reinhold Pedersen forklarer, så er der en tendens til, at når man har et stort vikarbudget, så bruger man det, uden rigtig at overveje, om det er nødvendigt.

Der var bare noget ved vikarbudgettet, der ikke var repræsenterende for der, hvor vi gerne ville hen

Mikkel Reinhold Pedersen
Afdelingsleder på Egedal Skole,
afdeling Bækkegården

- På et tidspunkt skal man sætte en prop i. Ellers kører det bare videre. Det bliver selvforstærkende. Og der var bare noget ved vikarbudgettet, der ikke var repræsentativt for der, hvor vi gerne ville hen, siger han og fortæller, at de ønskede stabile og langsigtede investeringer og prioriteringer frem for kortsigtede dag til dag-løsninger eller brandslukning, som brugen af vikarer havde fået karakter af.

Størst problem i indskolingen

Forud for vikarstoppet havde ledelsen mange drøftelser med personalet om det høje forbrug af vikarer og de negative konsekvenser, det kunne have for elever, lærere og undervisningen. Særligt i indskolingen var det noget, der kunne mærkes.

Mikkel Reinhold Pedersen peger på, at indskolingen er særligt sårbar, fordi der er mange indtryk, mange skift og mange små ting, som eleverne skal have hjælp til.

- Den kombination gør, at de har brug for nærvær og støtte og relationerne tæt på på en anden måde end på mellemtrinnet og i udskolingen, og det kræver kendte voksne, siger han og tilføjer:

- Når der er vikar, reagerer eleverne på, at strukturerne og rammerne ikke er, som de plejer. For selvom vores vikarer gør et fremragende stykke arbejde med det udgangspunkt, de har, er det klart, at de er ikke uddannet. Og de, der skal overtage klassen, kommer ofte på overarbejde.

Tony Skifter Tabor, der er afdelingsleder for indskolingen og leder af skolens SFO, supplerer:

- Før vikarstoppet var der et ret højt konfliktniveau i indskolingen – både børnene imellem og mellem børn og voksne. Så højt, at Arbejdstilsynet var inde over i en periode. Det var der selvfølgelig mange grunde til, men vi oplevede ret ofte, at når der var vikar, fortsatte konflikterne inde i klassen efter frikvarteret. Og så skulle den lærer, der havde timerne efterfølgende, løse det hele. Den tid gik jo fra undervisningen, fortæller han.

Ifølge begge ledere er beslutningen om at droppe vikarer af samme grund blevet meget positivt modtaget i personalegruppen. Også selvom det måske betyder, at de skal yde lidt ekstra, hvis en kollega melder sig syg. Men som Mikkel Reinhold Pedersen siger, før skulle de arbejde ekstra, hvis der havde været vikar, fordi de skulle samle op bagefter.

Resurserne bruges, hvor der er behov

Der er to klasser på hver årgang på Bækkegårdsskolen, og når det har kunnet lade sig gøre at indføre et vikarstop, skyldes det ikke mindst, at ledelsen længe har

Mikkel Reinhold Pedersen

- + Afdelingsleder på Egedal Skole, afdeling Bækkegården siden 2023.
- + Har tidligere været ansat som lærer på Vangeboskolen, og før det har han arbejdet med idrætsprojekter på Nørrebro.
- + Uddannet cand.scient. i idræt på Københavns Universitet i 2017.
- + Siden 2013 har han haft en fod i vinbranchen, både som importør og af og til som tjener i København og til forskellige arrangementer. Vin og gode madoplevelser er i det hele taget en stor del af hans liv.
- + Bor på Østerbro med sin kæreste og deres to børn.
- + Bruger fritiden på familie og venner og det, København tilbyder. Vinbaren Aperio er go to, og ellers er der også en masse gode kaffebarer at hænge ud på.

Tony Skifter Tabor

- + Afdelingsleder på Egedal Skole, afdeling Bækkegården siden 2024.
- + Har tidligere arbejdet som inklusionsvejleder på Egeholmskolen.
- + Pædagogisk leder på Måløvhøj Skole, afdeling Østerhøj.
- + I de seneste ni år støtte- og kontaktperson for kriminalitetstruede børn og unge samt børn og unge med ADHD og autisme.
- + Uddannet pædagog fra 2012, blev certificeret inklusionsvejleder i 2016 og afsluttede sin diplom i ledelse i 2026.
- + Siden 2017 har Tony været frivillig og ansvarlig for de frivillige ved svømmedelen af Ironman, hvor han bidrager til afviklingen af et af Danmarks største sportsarrangementer.
- + Når arbejdet ikke kalder, bruger Tony tiden sammen med sine børn og sin kæreste. Derudover prioriterer han træning, sport, god mad, et godt glas vin og frivilligt arbejde.

Afdelingslederne Tony Skifter Tabor (tv.) og Mikkel Reinhold Pedersen har sammen med resten af ledelsen på Bækkegårdsskolen gjort op med den automatiske brug af vikarer. I indskolingen bliver sygdom nu dækket af kendte voksne – en model, som ifølge de to ledere har bidraget til mere ro og færre konflikter.

Egedal Skole

Egedal Skole er en distriktsskole beliggende i Ølstykke i Egedal Kommune. Den består af to afdelinger: Stengården og Bækkegården/Bækkegårdsskolen. Bækkegårdsskolen går fra 0. til 9. klasse med to spor på hvert klassetrin. Der er 440 elever og 61 medarbejdere (august 2025). Skolens afdelinger har hver sin farve, rød, grøn og blå, som er symboliseret i skolens logo: et træ og en spiral. Barnet spirer i Rød afdeling, vokser sig større og får flere grene i Grøn afdeling, og i Blå afdeling modnes barnet og bliver til et ungt menneske. Skolen har som mål, at alle elever udfolder hele deres potentiale og bliver livsduelige. Der lægges stor vægt på elevinddragelse, særligt i forbindelse med arrangementer som trivselsdage, olympiske lege, forårskoncert, emneuger, forestillinger og særlige dage, idrætsarrangementer, gallafester og meget mere.

» prioriteret at have to voksne – typisk en lærer og en pædagog – i alle lektioner i indskolingen. Det betyder, at der på hver årgang er fire voksne per lektion, når de er fuldtallige. Derfor er det så godt som altid muligt at dække ind for hinanden, når der er en, der er syg. Der kan selvfølgelig opstå en situation, hvor man skal 'låne' fra en anden årgang, men som regel kan de klare sig på klassetrinnene.

Tony Skifter Tabor peger på, at det fungerer, fordi de voksne i både indskoling og SFO arbejder tæt sammen og derfor kender både hinanden og alle børnene godt på tværs af klassetrin. De har også et fælles indskolingsbånd, hvor alle klasser laver aktiviteter sammen fra klokken 12 til 13.30. Det er en anden måde at skabe en anderledes og mere interessant skoledag på.

- Derfor har de voksne opbygget en knowhow, som gør, at de lynhurtigt kan vurdere, når der skal disponeres anderledes, hvilken klasse der har brug for noget ekstra. Det er de rigtig skarpe til, indskyder Mikkel Reinhold Pedersen. Han fortsætter:

- De kan nærmest fornemme, når de træder ind i klassen, om der er noget på spil, som de skal være opmærksomme på.

Noget andet, der gør, at det er nemt at dække ind for hinanden, er, at de har valgt at have den samme struktur i alle klasserne. Bogstaveligt talt. Klasserummene er indrettet ens. Der er de samme pikto-grammer på væggene, de starter dagen på samme måde og så videre.

- Det gør, at det er nemt for medarbejderne at overtage en anden klasse. De kører bare samme struktur, som de plejer, og kendskabet generelt til dagen gør også, at det ikke er svært for dem. De ved, hvad der skal til, og så følger de selvfølgelig op i ugeplanerne, siger Tony Skifter Tabor.

Et styrket samarbejde

Selvom vikarstoppet er en fælles beslutning i skolens ledelse, kan det ifølge Mikkel Reinhold Pedersen også lade sig gøre, fordi Tony Skifter Tabor er leder af både SFO'en og indskolingen.

- Det gør, at han kan skruer op og ned for antallet af pædagoger i henholdsvis skole og SFO, fordi han kender dagligdagen indgående begge steder, pointerer Mikkel Reinhold Pedersen.

- Så vi bruger resurserne der, hvor der er brug for dem, tilføjer Tony Skifter Tabor.

De to afdelingsledere er enige om, at en vigtig forudsætning for at lykkes er, at det tværprofessionelle samarbejde bliver løftet. De har også gjort meget ud af at give personalet – ikke mindst pædagogerne – kompetenceløft i forhold til blandt andet klasserumsledelse og konflikthåndtering.

Både ved interne kurser og med hjælp fra eksterne eksperter.

- Og i skoleåret 2026/27 laver vi en prøvehandling, hvor pædagogerne får forberedelsestid uden for undervisningstiden, siger Tony Skifter Tabor og forklarer, at det netop kan lade sig gøre, fordi han kan justere på nogle timer, "for det går lidt ind i SFO-tiden", som han siger.

Det betyder, at pædagogerne får noget reel forberedelsestid, hvor de kan mødes med den lærer, de samarbejder med, og planlægge et forløb, eller hvad de nu har tænkt sig.

- Det er stort, fordi der generelt aldrig er tid til, at en lærer og en pædagog kan mødes og planlægge noget sammen. På teammøderne bliver det hurtigt noget praktisk, hvor man lige skal vende en hel masse børn. Men det bliver anderledes nu.

Mikkel Reinhold Pedersen lægger heller ikke skjul på, at det at få skabt et godt samarbejde mellem lærere og pædagoger er både svært og sindssygt vigtigt.

- Men vikar-situationen har faktisk nok ændret noget i forhold til følelsen af fagligt ligeværd. Jeg oplever, at det har rykket sig en lille smule, fordi pædagogerne nu står med et lidt større ansvar for, hvad der sker i klasserummet, og for at følge med i ugeplanerne. Det har de hele tiden skullet, men de er blevet skubbet hen i, at det er et must og en forventning.

Den største udfordring har været at skemalægge, så det giver mening for alle.

- Der er en binding i, at der skal være minimum tre voksne i alle lektioner på en årgang. Så for mit vedkommende er der mere administration i det skemamæssigt, siger Tony Skifter Tabor, der ellers ikke kan komme i tanker om udfordringer.

Flere gevinster at spore

Det er lidt for tidligt at konkludere noget endeligt i forhold til resultaterne, mener de to ledere.

Men de vurderer, at vikarstoppet har været medvirkende til, at konfliktniveauet er faldet, og trygheden er steget. De oplever også et glattere personale, der får mere støtte fra hinanden.

- Det skyldes selvfølgelig en blanding af de mange ting, der er sat i værk, men jeg er i indskolingen hver dag, og jeg kan tydeligt mærke forskellen, for eksempel efter frikvartererne, hvor børnene nu altid møder kendte voksne. Der er generelt en langt roligere stemning om morgenen, fordi alle ved, hvad de skal, når dagen begynder. Jeg har stort set ingen børn, der er 'gangløbere', og lige nu har vi ingen elever med skolevægning i indskolingen. Vi har flere børn, der er glade for at gå i skole, end før, siger Tony Skifter Tabor.

••

Den største udfordring har været at skemalægge, så det giver mening for alle

Tony Skifter Tabor
Afdelingsleder på Egedal Skole,
afdeling Bækkegården

.....

Det er sket efter vikarstoppet

Bækkegårdsskolen har halveret sit vikarbudget på et skoleår. Alle pengene er sparet i indskolingen. I kroner og øre svarer det næsten til et årsværk, og de har derfor kunnet ansætte en ekstra lærer. Sygefraværet blandt de ansatte i indskolingen er faldet fra 6,8 til 4,3 % på halvandet år og blandt eleverne fra 18 til 13 %. I indskolingen er der ingen med skolevægning. Trivselsmålingen i 2026 var 'pænere' end året før, men det er tvivlsomt, at det skyldes vikarstoppet. De to ledere på Bækkegårdsskolen har følgende råd, hvis man vil gøre dem kunsten efter:

- + Priorité flere voksne i klasserne, især i indskolingen.
- + Byg det stille og roligt op.
- + Giv ekstra forberedelsestid til pædagoger – jo mere tid de ansatte har til samarbejde, des bedre kan de dække ind for hinanden.
- + Sørg for løbende kompetenceløft i klasserumsledelse og konflikthåndtering.
- + Skab ens struktur med videre i klasserummene og måden at arbejde på.

••

Det er ikke en principalsag for os, at indskolingen skal være vikarløs, vi oplever bare, at det er sindssygt givende

Mikkel Reinhold Pedersen
Afdelingsleder på Egedal Skole, afdeling Bækkegården

Vikardækning er præget af tilfældighed

Bækkegårdsskolen er ikke alene om at have haft et højt vikarforbrug. Ifølge en analyse, som tænketanken Cepos udførte sidste år på baggrund af data fra Danmarks Statistik, blev der i gennemsnit brugt vikar i 7,4 % af lektionerne i folkeskolen på landsplan i skoleårene 2021/22 og 2022/23.

Analysen viste også, at der var store udsving fra kommune til kommune. Fra 1,4 % vikarlektioner i Kerteminde til 14,6 % i Faxe. På en topti over kommuner med størst vikarforbrug lå Egedal Kommune på en fjerdeplads med 11,7 % vikartimer.

- Noget af det, der springer i øjnene, er, at de kommuner, der ligger henholdsvis i toppen og i bunden af listen, er meget forskellige kommuner. De ligger forskellige steder i landet, de har forskellige udgangspunkter og alt muligt andet. Det siger mig, at der ikke er noget systematik i det. Jeg tror, at det handler om kultur, historie, tradition, ledelse, organisering ..., siger forskningschef i Cepos Karsten Bo Larsen, der står bag analysen.

Han tilføjer:

- Det tyder for mig på, at der er en del, som den enkelte kommune kan gøre selv, hvis de har mange vikartimer. Skolen fra Egedal er jo et godt eksempel på, at man i en kommune, der ligger højt, har et potentiale for at få det nedbragt.

Analysen refererer også til en undersøgelse fra VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd – fra 2019. Her gav to ud af tre skoleledere udtryk for, at den uplanlagte brug af vikarer kan hindre skolens mulighed for at levere god undervisning. Desuden mente 85 %, at det har positiv betydning for elevernes læring og trivsel, at skolens andel af vikartimer nedsættes.

➤ Mikkel Reinhold Pedersen indskyder:

- Det, der er meget tydeligt for mig, er, at der er færre indskolings elever, der ikke kan være i klasserne i timerne, fordi de har det svært. Og der en rækkefølge, som hedder, at de voksne forhåbentlig føler, at de har nogle bedre rammer til rådighed. Den følelse skulle gerne efterhånden sætte sig hos eleverne. Det tager lidt tid, men vi ser ekstremt positivt på, hvad det her kommer til at kunne give på sigt. Vi har begge to nogle forventninger til, at det bliver rigtig godt.

Ud over at have halveret vikarbudgettet har de – selvsagt – heller ikke et kæmpestort vikarkorps længere.

- Vi har nogle enkelte, som vi er rigtig glade for, og som også har faste timer – bare ikke i indskolingen, siger Mikkel Reinhold Pedersen.

Han erkender, at hvis der en dag er rigtig mange syge, kan det selvfølgelig blive et problem.

- Men hvis vi ikke havde den her opsætning, ville der også kunne være en dag, hvor der var syv syge, og så ville det også få korthuset til at vælte. Og det er så få gange, at det lige rammer på den måde, så det er ikke det, vi skal strukturere efter. Det er meget vigtigt, at vi kigger på den generelle tendens og det, vi oplever i hverdagen, og der er det her i hvert fald smart, siger han.

Udbredes til resten af skolen

Planen er, at modellen skal brede sig op gennem årgangene, men de kommer

aldrig til at have en udskoling, der er vikarfri, erkender Mikkel Reinhold Pedersen. Det ville kræve to lærere i alle lektioner i udskolingen, og det er ikke realistisk. Om mellemtrinnet med tiden kan blive vikarløst, vil han ikke spå om. Foreløbig har de fra dette skoleår indført to lærere i alle klasser på mellemtrinnet 10-12 lektioner om ugen.

- Det er også noget med ikke at jage det som en principalsag, at alt skal være vikarløst, men hele tiden at sige, hvornår det er vigtigt. Det er ikke en principalsag for os, at indskolingen skal være vikarløs, vi oplever bare, at det er sindssygt givtigt. Det er til gengæld en principalsag for os at fokusere på, at fagligheden virkelig træder frem på mellemtrinnet, siger han og tilføjer:

- Øvelsen her har fået os til at gå hele organisationen igennem i forhold til at sikre, at vi forvalter økonomien og resurserne på en god måde. Vi er i gang med en proces, hvor vi prøver at vende hver en sten. Og vi prøver at lytte til både vores personale og vores elever, i forhold til hvor det er, at de oplever spidsbelastninger. Hvor er det, der er noget, der er svært? Vi er ikke i mål med det endnu. Der er en masse ting, der har skullet gå op, og prioriteringer, der har skullet laves, men vi bevæger os stadig i en rigtig god retning. Det er robusthed frem for brandslukning. ●

Indfri din drøm

FORBRUGSLÅN

– lav rente og
nul gebyrer

Står en ombygning af boligen, nye møbler eller en rejse højt på ønskesedlen?

Tjenestemændenes Låneforening formidler billige forbrugslån til de tilsluttede organisationers medlemmer.

Vores variable rente er blandt markedets laveste. Lånet har desuden ingen skjulte omkostninger eller gebyrer.

Siden 1907 har vi tildelt lån til mange typer af ønsker og behov. Måske kan vi også hjælpe dig.

Lån op til 50% af din faste årsløn, hvis du er låneberettiget.

Se lånebetingelserne og beregn nemt dit lån på tjlaan.dk

Lækkert, forfriskende vand til undervisningen

Med WALL ZERO 1P får I en væghængt vanddispenser, der er designet til en travl hverdag. Den fylder minimalt og er nem at placere på gange og fællesområder, hvor den sidder stabilt fast på væggen – selv når der er fuld fart på.

Den enkle konstruktion sikrer minimal vedligeholdelse og lang holdbarhed, så løsningen fungerer problemfrit frikvarter efter frikvarter. Eleverne får nem og hygiejnisk adgang til at fylde drikkedunken direkte på gangen.

Se alle vores modeller på waterrex.dk

Model: BLUPURA WALL ZERO 1P

8734 7790 - info@waterrex.dk - waterrex.dk

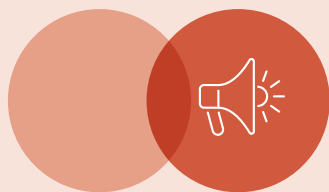
OPLEV FREMTIDENS LÆRERPORTRÆTTER

ENKELT, FLEKSIBELT, STRØMLINET

Mød os på vores stand på skoleledernes årsmøde og hør hvordan vores simple mobile løsning kan sikre jer gode og opdaterede billeder af dig og alle dine kolleger hele året.

 eikonice

Frihed forpligter, og faglig ledelse giver flyvehøjde

Mindre detailstyring kræver mere ledelse. I denne klumme skriver formand for BKF's skolenetværk Michael Gravesen, hvordan frisættelsen af folkeskolen kan lykkes med fælles ansvar og tydelig retning.

Michael Gravesen

Børn og ungedirektør i Kalundborg Kommune. Formand for Børne- og Kulturchefforeningens skolenetværk samt medlem af det nationale partnerskab Sammen om skolen.

••

Milliarder kan skabe bedre rammer. Men de skaber ikke i sig selv en bedre folkeskole

— "Regeringen vil investere milliarder i folkeskolen. Både jeg og mange andre siger naturligvis høfligt 'ja tak'. Men udviklingen af folkeskolen afhænger ikke kun af flere millioner og milliarder. Det betyder ikke, at udviklingen er gratis. Den kræver noget: tålmodighed, stabilitet – og frem for alt ansvarlighed. Både fagligt, ledelsesmæssigt og politisk. Det er derfor også et 'nej tak' til hurtige snu-tagsløsninger.

Frisættelsen af folkeskolen er i den sammenhæng et afgørende spor at holde fast i. Mindre detailstyring og færre Christiansborg-regler giver større lokalt og fagligt handlerum og et tydeligere ansvar for dem, der står tættest på eleverne. Frihed uden forpligtelse er tom. Derfor er skoleledelse forpligtende, og de fagprofessionelle ansvarlige.

Frisættelsen bygger samtidig på en bred fælles forståelse. I det nationale partnerskab Sammen om skolen har vi i fællesskab udviklet Folkeskolens Kvalitetsprogram. Det forpligter alle parter til at stå bag de fælles rammer for folkeskolens udvikling.

Der er konsensus om, at faglig skoleledelse er et essentielt omdrejningspunkt i folkeskolen. Når rammerne bliver løsere, vokser kravene til ledelsen. Skoleledere skal sætte retning, skabe stærke faglige fællesskaber og sikre, at resurserne bruges klogt. Frisættelse betyder ikke mindre ledelse, men mere tydelig ledelse. Derfor har skoleledere og forvaltningsledelsen et fælles ansvar for at skabe et kommunalt skolevæsen, hvor ingen står alene.

Men folkeskolen kan ikke alene løfte opgaven med dannelse og uddannelse. Forældrene spiller en afgørende rolle ved at lære børn at indgå i fællesskaber – også når fællesskabet stiller krav og sætter grænser. Dannelsesopgaven kræver, at vi

tør stå ved, at fællesskabet nogle gange må gå forud for det individuelle hensyn.

Det kalder på en refleksion over offentlighedens forventninger til folkeskolen. Politikere, forældre og medier kan ikke forvente, at lærere, pædagoger og ledere skaber en hverdag uden gnidninger og bekymringer. Folkeskolen er ikke et gnidningsfrit rum, men et sted, hvor børn og unge lærer at håndtere friktion, forskellighed og krav.

Som den græsk-romerske filosof Epiktet påpegede, er det ikke begivenhederne, men vores reaktion på dem, der afgør, hvordan vi oplever livet. Vi kan ikke fjerne alle udfordringer, men vi kan lære børn og unge at håndtere dem.

Ikke kun skolerne, men også fagforvaltningerne er i forandring. Fra regelstyring til strategiske medspillere, der sætter retning og understøtter lokale løsninger uden at give slip på det fælles fundament. Det kræver dialog og sammenhængskraft.

At der sker forandringer, er dog ikke nyt. Forandringer har altid været en del af folkeskolen, og derfor er et solidt fundament vigtigt. Frisættelse af folkeskolen er ikke en frit svævende folkeskole, men en folkeskole demokratisk forankret i kommunalbestyrelsen og skolebestyrelsen. Frisættelsen skal følges af fælles retning i kommunerne og realistiske forventninger til, hvad folkeskolen kan, skal og bør.

Milliarder kan skabe bedre rammer. Men de skaber ikke i sig selv en bedre folkeskole. Det gør mennesker, der tager ansvar. Derfor skal frisættelsen fortsætte – med tydelig ledelse, stærke fællesskaber og et tæt samspil mellem skoleledelse og fagforvaltning. •

Indlægget er udtryk for skribentens egen holdning

Nye fagplaner giver frihed og stiller nye krav

De nye fagplaner giver lærerne større frihed til at forme undervisningen efter eleverne og den lokale virkelighed. På Svartingedal Skole på Bornholm vækker det begejstring, men også en erkendelse af, at friheden stiller nye krav til både lærere og ledelse.

Skoleleder Lars Kromann Myhre og lærerne på Svartingedal Skole på Bornholm er blandt de første til at afprøve de nye fagplaner. Han ser især den større frihed som positiv – men peger samtidig på, at den stiller nye krav til både lærere og ledelse.

— På en måde er det en stor ting. Men det er også noget, som vi stort set alle gennem en årrække har oplevet, at der er behov for.

Sådan siger Lars Kromann Myhre om de nye fagplaner, der er på vej, og som skal implementeres på alle skoler i skoleåret 2027/28.

Lars Kromann Myhre er skoleleder på Svartingedal Skole i Hasle på Bornholm, der er en af de 143 skoler, som var med i første runde af udviklingsarbejdet med de nye fagplaner i skoleåret 2025/26.

Skolen har 250 elever fra 0. til 9. klasse, og her har ni af skolens lærere været involveret i afprøvning af planerne, fortrinsvis i fagene dansk og matematik, og skolelederen oplever, at lærerne har taget godt imod de nye fagplaner.

- Der er ret stor begejstring og positive tilkendegivelser over det at trække elevernes hverdag og erfaringer langt tydeligere ind i fagplanerne, end det tidligere har været tilfældet. Også det, at fagplanerne taler ind i folkeskolens formål og samtidig giver bred mulighed for at tilpasse undervisningen efter lokale forhold, er positivt, fremhæver skolelederen.

Elevernes verden skal ind i fagene

En af eksperterne bag arbejdet med fagfornyelsen er Lise Tingleff Nielsen. Som forperson for rådgivningsgruppen for folkeskolens fagplaner og indtil for nylig områdechef for grundskolen i EVA har hun været dybt involveret, og for hende er fagfornyelsen blandt andet en måde at puste ny energi i folkeskolen på.

- Fagfornyelsen er en anledning til at udvikle undervisningen i fagene og til at revitalisere dialogen om skolen. Det, at vi taler om det egentlige i skolen – undervisningen og fagene og de elever, der skal møde fagene – har været positivt. Og det oplever vi, at både lærere og skoleledere har responderet positivt på.

Fagfornyelsen tager udgangspunkt i tre begreber, engagement, kundskaber og myndighed, og samtidig lægges der op til, at undervisningen skal tilpasses den aktuelle elevgruppe og den lokale kontekst på den enkelte folkeskole.

- Skolens fag skal være med til både at udvikle og kvalificere det engagement og den interesse, som eleverne har i verden og inden for det, vi kalder fag, siger Lise Tingleff Nielsen.

- Det, de har erfaret i deres hverdag, når de for eksempel suser ned ad en bakke, eller når de skal prøve at lære et fremmedsprog – det er skolens opgave at kvalificere den interesse fagligt, altså hjælpe eleverne med at få nye erfaringer inden for faget og at få sat ord og begreber på verden.

Ud over de konkrete kundskaber og færdigheder som at læse, regne, skrive og så videre lægger Lise Tingleff Nielsen også vægt på myndighedsdelen i de nye fagplaner.

- Man skal kunne bruge den viden og indsigt, det faglige engagement og den interesse, man har, til noget, altså opleve, at det, man har lært fagligt, kan man bruge til noget. For eksempel når jeg har lært om bæredygtighed i natur og teknologi, så deltager jeg i snakken omkring middagsbordet på en anden måde. Jeg ved for eksempel noget om, hvorfor vi skal sortere plastik. Det er blandt andet her, myndighedsdimensionen kommer ind.

På Svartingedal Skole på Bornholm er lærerne i den første afprøvning startet med individuelt at sætte sig ind i udkastene til de nye fagplaner. Dernæst har de drøftet dem på lokale fagudvalgsmøder og givet deres kommentarer til dem. Selvom lærerne ubetinget ser de nye fagplaner som et fremskridt, er det også en krævende disciplin at skulle omstille sig til den tankegang, der ligger i fagfornyelsen, understreger skoleleder Lars Kromann Myhre.

- For at leve op til fagplanerne, som de ligger nu, kræver det en hel del af os som skole og af den enkelte lærer, i forhold til at det jo ikke bare er ord – det er også en ret ny måde at tænke undervisning på. På den måde er det en stor ting. Men det er også noget, vi stort set alle gennem en årrække har oplevet, at der er behov for. Der har været behov for noget andet. På den måde taler det jo ind i noget, som vi har mærket på egen krop.

Fra fagplan til undervisning i praksis

Efter at den første 'papirafprøvning' er afsluttet i skoleåret 2025/26, og de reviderede fagplaner blev udsendt i juni, starter næste afprøvning, nu også med en 'virkelighedsafprøvning', i dette skoleår. Det indebærer, at nogle af lærerne på de skoler, der var involveret i første afprøvning, nu skal teste planerne i praksis og melde tilbage på, hvordan de virker i den daglige konkrete undervisning, fortæller Lise Tingleff Nielsen.

- Fungerer fagplanerne? Kan I stadig se jeres fag og indholdet tydeligt? Og lægger det op til en undervisning, som er i tråd med folkeskolens formål, hvor eleverne både kan udvikle engagement, kundskaber og myndighed? Altså lever planerne op til intentionerne? En sådan virkelighedsafprøvning giver nogle andre input end bare at læse fagplanen som en tekst, siger Lise Tingleff Nielsen.

Allerede i slutningen af sidste skoleår gik de involverede lærere på Svartingedal

••
Der har været et behov for noget andet. På den måde taler det jo ind i noget, som vi har mærket på egen krop

Lars Kromann Myhre
Skoleleder på Svartingedal Skole,
Bornholms Kommune

Skole i gang med at udfolde de nye fagplaner i praksis ved at udarbejde årsplaner og undervisningsforløb for det kommende skoleår ud fra de nye fagplaner. Skoleleder Lars Kromann Myhre ser frem til, at fagplanerne skal stå deres prøve i praksis.

- Jeg forventer egentlig, at afprøvnin-gen bliver bedre og mere kvalificeret nu, hvor den faktisk bliver omsat til konkret planlægning og undervisning ude i klasse-lokalerne. Der vil opstå situationer, hvor man ikke har mulighed for lige at sætte

SÅDAN FORLØBER FAGFORNYELSEN

2024

Marts

Partierne bag folkeskoleforliget indgår en politisk aftale om folkeskolens kvalitetsprogram, og det politiske projekt med en fagfornyelse i folkeskolen bliver sat i søen. Mindre målstyring og større frihed, mindre detaljerede læreplaner og mere enkle fagplaner er nogle af nøgleordene. Fælles Mål skal erstattes af færre og mere præcise mål og af rammestyring frem for målstyring.

2025

Februar

Fagfornyelsen vedtages og sættes i gang. Der skal udarbejdes nye og mere lettilgængelige fagplaner til erstatning for de nuværende læreplaner.

2025/26

Skoleåret

143 skoler deltager i den første afprøvning af udkastene til de nye fagplaner. Eksperty og lærere på de involverede skoler samt andre interessenter arbejder med og giver input til fagplanerne.

2026

Juni

Andet udkast til fagplanerne udkommer og danner grundlag for anden afprøvning.

2026/27

Skoleåret

Anden afprøvning finder sted. Alle interessenter kan igen give input, og på en række af de 143 skoler bliver fagplanerne nu omsat fra papir til praksis. Her afprøver lærerne planerne i den konkrete undervisning og giver feedback på, hvordan de fungerer.

2026

Oktober/november

Erfaringerne fra undervisningen og den øvrige feedback meldes tilbage og indgår i den sidste gennemskrivning af fagplanerne. De færdigskrives af fagpersoner i Styrelsen for Undervisning og Kvalitet, STUK.

2026/27

Vinteren

STUK afleverer de færdige fagplaner til politikerne, som efter planen skal godkende dem.

2027

1. august

De nye fagplaner træder i kraft på alle landets folkeskoler.

Læs mere om
folkeskolens nye fagplaner

EVA fulgte den første afprøvning af fagfornyelsen, men lukkede 30. juni 2026 efter en politisk beslutning. Herefter er EVA's arbejde overgået til Epinion, som følger og evaluerer det videre forløb med fagplanerne i samarbejde med STUK.

- sig og overveje, om det skal være den ene eller den anden formulering. Jeg tror, at det er der, fagplanerne for alvor kommer til at stå deres prøve. Jeg tror, at det bliver virkelig spændende – og også til tider frustrerende, for sådan er det jo, når man kaster sig ud i at gøre noget på en ny måde.

Friheden skal fyldes ud

Hvis Lars Kromann Myhre skal pege på den største ændring i fagfornyelsen i forhold til tidligere Fælles Mål og læreplaner, så nævner han friheden til at planlægge, at det er knap så styret:

- Frihed er noget, som alle synes lyder rigtig godt og glæder sig til, men samtidig stiller det jo også nogle krav til, hvordan man udfylder den nye frihed. Det tror jeg faktisk, vi vil opleve, at vi bliver usikre på fra tid til anden.

Lise Tingleff Nielsen fremhæver også den professionelle frihed og 'det didaktiske råderum' som en vigtig del af fagfornyelsen. Det har blandt andet betydning, når lærerne skal kunne tilrettelægge undervisningen efter den elevgruppe, de står med på deres skole.

- Der er noget, som eleverne skal lære – der er et klart og tydeligt indhold i fagplanerne – men der skal også være plads til den professionelle dømmekraft. Lærerne efterspørger, at de selv kan være medskabende, men de vil også gerne kunne se rammen og have en rettesnor.

Hun understreger, at de udkast til fagplaner, der ligger nu, allerede er så konkrete, at det vil være noget, som en skoleleder kan forholde sig til. Og i oktober-november skal resultaterne af anden afprøvning ligge klar, så fagudvalgene kan få disse input med i sidste gennemskrivning af fagplanerne.

Med fokus på et skolelederperspektiv mener Lise Tingleff Nielsen, at det er vigtigt i forbindelse med fagfornyelsen at give plads i skolens hverdag til at udvikle fagene. Hun har løbende været i dialog med en lang række interessenter, herunder Skolelederforeningen, og talt i skolelederfora, hvor hun har oplevet en stor optagethed af fagfornyelsen.

- Skolelederne er selvfølgelig optaget af fagplanernes ordlyd – men de er også i lige så høj grad optaget af, hvordan vi får selve det praktiske, konkrete arbejde med fagplanerne i skolen til at fungere på en god måde. Vi ved jo godt, at fagplaner er et vigtigt dokument – men det er ikke nok at skrive en fagplan. Det kræver nogle dygtige lærere og ledere at realisere dem, så de bliver til varieret undervisning med plads til både det praktiske og det abstrakte i fagene for alle elever. ●

..

Frihed er noget, som alle synes lyder rigtig godt og glæder sig til, men samtidig stiller det jo også nogle krav til, hvordan man udfylder den nye frihed

Lars Kromann Myhre
Skoleleder på Svartingedal Skole, Bornholms Kommune

Led med Karakterkompasset, når der ikke er ét rigtigt svar

Dygtig ledelse handler om mere end at have de rette kompetencer. Når legitime hensyn kolliderer, kommer lederens karakter, dømmekraft og mod i spil. Forfatter og ledelsesrådgiver Torsten Conrad giver 10 råd til at navigere i svære valg, tage ansvar for konsekvenserne og stå på mål for beslutninger.

Forfatter Torsten Conrad

Torsten Conrad er forfatter, konsulent og underviser med mange års erfaring med ledelse, værdier og ansvar. Han har en baggrund som præst, lærer og leder og er partner og direktør i Anqor Consulting. Siden 2012 har han været tilknyttet Aalborg Universitet

"Karakterkompasset – liv og ledelse med karakter" handler om, hvordan formål, værdier, dømmekraft, mod og ansvar kan hjælpe ledere med at navigere i komplekse valg og dilemmaer. Dafolo, 2026.

1

Træn din karakter – ikke kun dine kompetencer

Kompetencer er de evner og værktøjer, du har som skoleleder. Men kompetencer fortæller ikke nødvendigvis, hvad du bør gøre, når hensyn kolliderer. Her kommer karakter ind. Karakter handler om, hvordan og hvorfor du bruger dine kompetencer, og viser sig i de valg, du træffer igen og igen – og hvad du vil stå for og tage ansvar for. Derfor er faglig dygtighed ikke nok. Som leder har dine valg konsekvenser for andre, og du skal kunne stå på mål for den måde, du bringer dine kompetencer i spil på.

3

Tag værdierne ned fra væggen

Værdier har først betydning, når de omsættes til handling. Spørg derfor ikke kun, hvilke værdier skolen har, men hvordan de skal komme til udtryk i den konkrete situation. Hvis fællesskab, ordentlighed eller blik for den enkelte er vigtigt, hvad kræver det så af den måde, I handler på? Brug værdierne aktivt som pejlemærker i beslutningen, og undersøg bagefter, om I faktisk lever op til dem. På den måde øver I jer i at praktisere jeres værdier, så de ikke bare er flotte ord, der hænger på væggen.

2

Bliv klar på formålet

Når hensyn kolliderer, så begynd med at spørge, hvad formålet med beslutningen egentlig er. Er formålet det enkelte barns bedste, klassens fællesskab eller medarbejdernes trivsel? Flere formål kan være både vigtige og legitime, men de kan føre til forskellige vurderinger og beslutninger. Tal derfor åbent om, hvad I grundlæggende forsøger at lykkes med, og hvilket formål der skal veje tungest i den konkrete situation. Gør derfor formålet tydeligt, før I vurderer, hvilken vej der er den bedste.

4

Bliv lidt længere i dømmekraftsrummet

Presset for at handle som skoleleder kan være stort, ikke mindst fra forældre og forvaltning. Men gå ikke for hurtigt fra problem til beslutning. Bliv lidt længere i dømmekraftsrummet, og undersøg: Hvad overser vi? Er der andre veje? Bygger vores første reaktion på intuition og tidligere erfaringer? Har vi brug for andre perspektiver, viden eller data? Modig ledelse er ikke nødvendigvis at beslutte hurtigt. Det kan også være mod at vente, til beslutningen er ordentligt kvalificeret.

5

Udfordr hinandens dømmekraft

Gør det legitimt i ledergruppen at spørge hinanden: Hvorfor vurderede du, at dette var den rigtige vej? Hvilke hensyn vejede tungest, og hvad lå til grund for valget? Formålet er ikke at forsvare eller bedømme beslutningen, men sammen at undersøge den åbent og få øje på nuancer og andre perspektiver. Når I tør udfordre hinandens vurderinger uden at gå i forsvaret, træner I dømmekraften og bliver bedre til at begrunde og kvalificere de valg, I træffer.

7

Hav mod til at blive i det svære

Mod er ikke det samme som hårdhed, konfrontation eller kompromisløshed. Som leder er mod at blive i en vanskelig situation, selvom du risikerer konflikt eller tab af popularitet hos medarbejdere, forældre eller forvaltning. Det er at stå ved en upopulær beslutning, men også at erkende en fejl, sige undskyld, skifte kurs eller vente med en beslutning, til den er ordentligt belyst. Spørg derfor, hvad situationen kalder på fra dig – og hav mod til at handle på det, også når det koster noget.

9

Brug fællesskabet til at holde kursen

Som skoleleder beslutter du ikke alle rammer og krav, som du skal lede inden for. Men du har stadig et handlerum og et ansvar for, hvordan du handler inden for rammerne. Skeln mellem det, du kan beslutte, hvad du kan påvirke, og det, der ligger uden for dit mandat. Brug din position og dit ledernetværk til at gøre konsekvenserne tydelige opad i systemet, hvis rammer eller styring spænder ben for det, I forsøger at lykkes med. Karakter handler også om at bruge den indflydelse, du faktisk har.

6

Vær forankret – ikke urokkelig

At have karakter er ikke det samme som stædigt at stå fast. Vær i stedet forankret i det formål og de værdier, der er vigtige, men bevar din bevægelighed som leder. Lyt til medarbejdere, forældre, elever og andre perspektiver, og undersøg, om din oprindelige vurdering stadig holder, når du får ny viden. En urokkelig leder risikerer at holde fast for enhver pris. En forankret leder tør lade sig påvirke, og at ændre kurs kan kræve lige så meget karakter som at fastholde den.

8

Tag ansvar – også bagefter

Dit ansvar som leder slutter ikke, når beslutningen er truffet. Stå på mål over for medarbejdere, elever og forældre, og vær tydelig om, hvorfor du vurderede, at netop den vej, du valgte, var den bedste vej. Tag ansvar for konsekvenserne, også når beslutningen er upopulær eller fik andre følger end forudset. Forklar, følg op, lyt til reaktionerne, og vær villig til at genbesøge dit valg. At tage ansvar er også at lære af dårlige beslutninger, stå til regnskab og bruge erfaringerne til at kvalificere de næste.

10

Skab rammer til god ledelse

Karakter udvikles gennem de valg, vi træffer igen og igen, men formes også af rammerne, som vi arbejder under, og den adfærd, der bliver belønnet. Vær opmærksom på de rammer, du som leder selv er med til at forme, og hvad du kan påvirke. Giver kulturen og hverdagen plads til at bruge dømmekraften, undersøge dilemmaer og stille spørgsmål? Eller skubber tempo og vaner jer mod den hurtigste løsning? Skab så vidt muligt plads til, at I kan handle i overensstemmelse med skolens formål og værdier. ●

I en artikelserie sætter vi fokus på, hvilken betydning folkeskolens fysiske rammer har for elevernes udvikling, læring og trivsel. Dette fjerde afsnit handler om, hvordan udendørs læringsrum skaber nye muligheder for at kombinere praktisk og teoretisk undervisning og dermed nye muligheder for læring.

De mange højbede med afgrøder ejes af udvalgte klasser, der dermed føler højt ejerskab over uderummet, og ikke blot følger livet på de udendørs kvadratmeter i undervisningen, men også i frikvartererne. Nogle af afgrøderne bruges desuden også i madkundskab.

En del af undervisningen er flyttet ud under åben himmel

Bylderup Skole i Aabenraa Kommune har fået et nyt udendørs undervisningsrum, der med en kombination af teori og praksis styrker elevernes interesse for naturvidenskab og teknologi.

— "Vent lige lidt. Jeg skal lige dreje nettet om foran øjnene", siger en pige fra 8. klasse, mens hun står og bakser med en dragt magen til den, som biavlere plejer at have på. Tre klassekammerater har fået deres dragt på, men venter gerne. Holdet er på vej hen til et par bistader for at undersøge, om der er gang i æglægningen, og om bidronningen virker sund og aktiv. Bistaderne er omgivet af hegn, en muret facade og på den fjerde side et stort vindue, der gør det muligt for elever og lærere, som ikke er pakket ind i beskyttelsesdragt, at iagttage biernes leben inde fra gangarealet lige uden for science-lokalet. Da de fire elever har konstateret, at både dronningen og hendes undersætter stortrives, ryger dragterne af, mens de bliver enige om, at de vist godt lige kan nå at tjekke, om der er flere modne jordbær at plukke fra et af højbedene, før klokken ringer.

Vi er på Bylderup Skole i Aabenraa Kommune i Sønderjylland. En godt 100 år gammel landsbyskole med 183 elever, der den sidste del af skoleåret 2025/26 sammen med lærere og skoleleder Søren Lund dagligt har fulgt med i, hvordan deres nye udendørs undervisningsrum har taget form. I dette skoleår er de vendt tilbage til de udendørs kvadratmeter med drivhus, sø, bistader, højbede, vejrstation, græsser, sivplanter, udendørs køkken, regntønder, måleapparater og en overdækket træpavillon med siddepladser, der er klar til at indgå som et reelt undervisningslokale i naturfag, naturvidenskab og sågar indimellem i fag som håndværk og design, billedkunst og madkundskab.

Mere science-kapital

Midlerne til det udendørs undervisningsrum på Bylderup Skole er bevilget af Villum Fonden, der i 2024/25 opfordrede skoler og kommuner til at søge støtte til etablering af udendørs undervisningsrum. En pulje på i alt 40 millioner kroner er delt ud på projekter rundt om i hele landet, og for Bylderup Skoles vedkommende blev det til omkring en halv million kroner. Villum Fonden, der er en almenyttig fond, valgte at fokusere særligt på teknisk og naturvidenskabelig videnskab for børn og unge i udendørs undervisningsrum efter at have for hørt sig i fagmiljøer.

- Researchen sammenkoblet med flere undersøgelser gjorde det klart, at de her udendørs undervisningsrum virkelig batter i forhold til at give mere science-kapital til børn og unge, fordi teori og praksis bliver kombineret. For Villum Fonden er det vigtigt, at vi bevilger penge til projekter, hvor der helst skal være data og undersøgelser, der understøtter, at det

I et hjørne er der opsat bistader, så eleverne kan følge med i biernes liv, honningproduktion og i sidste ende lære, hvor vigtige bier er for vores økosystem. Et stort vindue til et gangareal sørger for, at alle uden beskyttelsesdragt kan følge biernes færden i sikkerhed.

er en god ide. Det er også sådan, at vi med vores støtte og rådgivning taler ind i en politisk dagsorden frem for at påvirke den politiske dagsorden. Og den praksisfaglighed, der naturligt følger med udendørs undervisningsrum, må siges at ramme lige ned i både politikeres, skolelederes og læreres ønske, i forhold til hvad der skal være mere af i den danske grundskole, fortæller Torben Ingerslev Roug, der er fonsrådgiver i Villum Fonden og i øvrigt både er biolog og læreruddannet. Han tilføjer, at alle bevillinger er givet, men at Villum Fonden fortsat vil arbejde for, at udendørs undervisningsrum etableres på skoler i alle landets kommuner. Han bemærker også, at der ud over de fysiske rammer også er bevilget støtte til nyt

••
Eleverne er meget glade for at få jord, planter, vand og måleinstrumenter i hænderne og komme væk fra stillesiddende undervisning

Lotte Kress
 Naturfaglærer på Bylderup Skole,
 Aabenraa Kommune

••

Nu har vi vores egen sø, og det giver helt nye muligheder for at kombinere teori og praksis

Søren Lund

Skoleleder på Bylderup Skole, Aabenraa Kommune

I science-lokale tages alle målinger og afgrøder med ind og undersøges nærmere.

- udstyr og kompetenceløft af lærere, da de skal lære, hvordan de bruger udstyret i udendørs settings.
 - Det er ikke nok, at de udendørs rammer er i orden. Lærerne skal også vide, hvordan de bedst laver undervisningsforløb, der udnytter rammerne bedst muligt, siger Torben Ingerslev Roug.

Glade for at få ting i hænderne

Naturfagslærer Lotte Kress på Bylderup Skole har også været på kursus. Ikke i, hvordan hun holder liv i den nyanlagte biotop af en sø, for hun har skam i årevis haft en sø i sin egen have, men i, hvordan man holder bier, høster honning og slynger den. Lotte Kress er med skoleleder Søren Lunds ord en sand ildsjæl, der tidligere har givet et enormt løft i science-lokalerne og science-undervisningen, så da muligheden for at kunne udvide med mere praksisfaglighed udenfor, var hun hurtig til at lave en detaljeret beskrivelse og søge om støtte fra Villum Fonden. Førhen gik eleverne i naturfag indimellem til en sø halvanden kilometer fra Bylderup Skole, men transporttiden stjal så meget af undervisningstiden, at der godt kunne gå lang tid mellem udflugterne.

- Nu har vi vores egen sø, og det giver helt nye muligheder for at kombinere teori og praksis, der kan virke ekstra meningsskabende. Det kommer forhåbentlig til at betyde, at primært eleverne fra 4.-9. klasse vil få løftet deres interesse for naturfag, siger Søren Lund.

De nye muligheder går blandt andet på, at eleverne med egne øjne kan se, hvordan insekter som døgnfluer og sommerfugle kommer af sig selv til en sø, når der samtidig er åkander, bundplanter og græsser, og når søen er iltet.

- Her har vi så snydt lidt med et vandfald, der kører takket være en pumpe, som så i øvrigt kører på strøm genereret af solceller, som vi har sat op på skolens tag. Det i sig selv er jo en læring for sig for eleverne, siger Lotte Kress og forklarer videre, at eleverne kan fange og undersøge insekterne ved søen under lup, ligesom de kan undersøge vandkvaliteten, iltindholdet og mængden af næringsstoffer og følge med i, om der med tiden kommer frøer til. Eleverne kan også aflæse på en opsat vejrstation, hvor kraftige vindstødene er, mængden af regn, de kan lave grafer over højtryk og lavtryk eller statistiske beregninger inde i klasse-lokalet efter at have foretaget alle målinger udenfor. Bagefter kan eleverne søge mod højbedene eller drivhuset for at plante eller høste afgrøder, der kan bruges i madkundskab eller som naturfarver i et fag som håndværk og design.

- Selvom området endnu ikke er helt færdigt, kan jeg og mine kolleger allerede konstatere, at eleverne er meget glade for at få jord, planter, vand og måleinstrumenter i hænderne og komme væk fra stillesiddende undervisning. Jeg er slet ikke i tvivl om, at eleverne lærer bedst, når hænder og teori kombineres, siger Lotte Kress og nævner drivhuset som eksempel. Her er det nemlig naturfagselevernes opgave at kode små mikrochips, der måler jord- og luftfugtigheden i drivhuset, og samme mikrochips sørger så for at tænde et vandingsanlæg, når jord og planter er for tørre.

- Eleverne kan på den måde se, at de ved at lære at kode kan få tørstige planter til at overleve. Se, at

Skoleleder Søren Lund (th) gav fra begyndelsen naturfagslærer Lotte Kress rimelig frie hænder til at køre projekt udendørs undervisningsrum, men de har sparret en del med hinanden undervejs i etableringen af samme.

Eleverne kan se, at det er muligt at høste flotte afgrøder uden brug af sprøjtemidler.

det måske lidt tørre og tekniske har en praktisk funktion. Det udendørs undervisningsrum klæder eleverne på til ikke bare at være brugere af naturen og af teknik, men også at forstå naturen og teknologi, forklarer Lotte Kress.

Ekstra krydderi

For skoleleder Søren Lund er det en fornøjelse at opleve, hvordan eleverne dagligt følger med i, om kartoffelplanterne er vokset, eller om radiserne snart er klar til at blive spist:

-Børnene har klassevis ansvar for forskellige højbede, og det giver dem dels ejerskab over det udendørs undervisningsrum, dels en forståelse af, at for eksempel tomater ikke kommer fra købmanden, men skal sås, spire, plantes, nippes og (selv)bestøves. Ligesom det for mange også har været en kæmpe aha-oplevelse at finde ud af, hvordan honning faktisk bliver til, og hvor vigtige bier er for vores økosystem.

Udover elevernes styrkede interesse for især naturfag er skolelederens håb også, at Bylderup Skole med etableringen af det udendørs undervisningsrum kommer på landkortet i Aabenraa Kommune. Flere skoler fra nærområdet har allerede lagt vejen forbi for at hente inspiration, og Søren Lund er da også sikker på, at det kun gør skolens renommé endnu bedre, at man her med de udendørs faciliteter og den koblede undervisning kan tilbyde ekstra krydderi i hverdagen for både elever og ansatte. Søren Lund er taknemmelig for at have engagerede ildsjæle ansat, der i høj grad har drevet projekt udendørs undervisningsrum. Samtidig har han stolet på sine ansattes kompetencer og vilje og givet dem relativt frie hænder og tilbud om sparring. ●

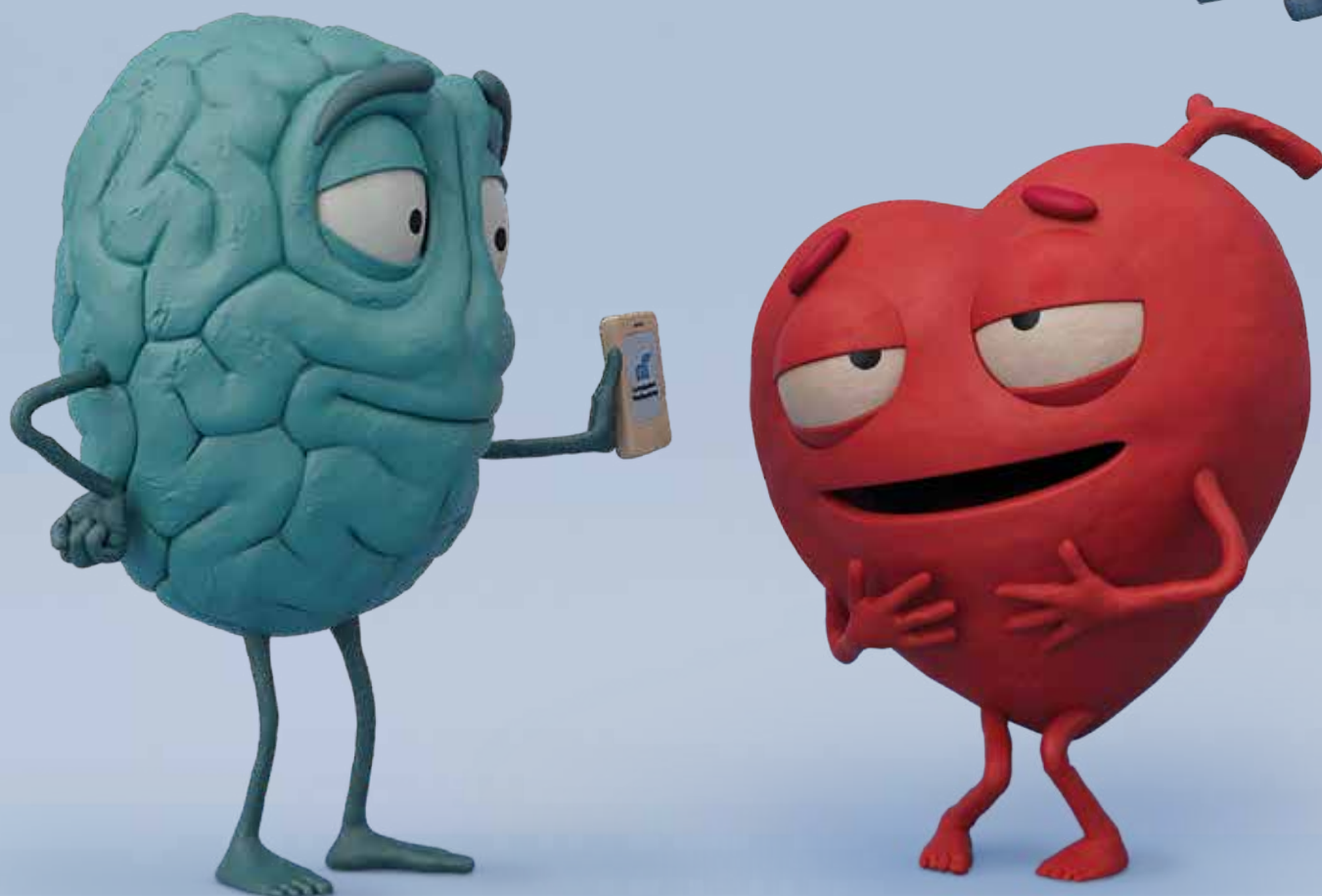
Inspiration til udendørs undervisningsrum

Villum Fonden har lukket for ansøgninger til puljen med penge til etablering af udendørs undervisningsrum, men vil absolut ikke afvise, at lignende projektforsøg igen bliver sat i søen. Fonden arbejder på nuværende tidspunkt med at lave en evalueringsrapport over de projekter, som er blevet til, og rapporten vil også tjene som et inspirationskatalog. Rapporten er dog først færdig 2027/2028, men indtil da må interesserede skoler meget gerne kontakte projektleder i Villum Fonden, Torben Ingerslev Roug med spørgsmål, ligesom han kan henvise til udendørs undervisningsrum rundt om i landet, der ligesom på Bylderup Skole er etableret, og som er et inspirationsbesøg værd.

Kontakt Torben Ingerslev Roug på tir@villumfonden.dk

“
Bare giv dig
hen til følelsen
af god dækning.

Ahhhhh,
det føles
godt....
”

Der er ikke noget som følelsen af god dækning. Den følelse elsker vi at give videre hos Lærerstandens Brandforsikring. Og det kan vi, fordi vi som medlemsejet forsikringsfællesskab er sat i verden for medlemmerne. Det betyder, at pengene arbejder til fordel for medlemmerne og bruges på det, der betyder noget for dig, når du har en forsikring – fx god dækning til gode priser. Det er da meget fornuftigt, ikk?

I fornuftigt selskab

Nye bøger

Her er et udvalg af de nyeste bøger, som læsere af Plenum kan anmelde.

Se listen
over alle bøger

Vil du være anmelder?

Alle, der læser Plenum, kan blive anmelder. Vi honorerer med et gavekort på 300 kr., og den bog du anmelder.

Udfyld en formular online, så hører du fra os

Den regenerative procesleder

Design af fremtidens offentlige organisation
Jakob Nørlem, Tim Struck
Dafolo

Stabiliserende ledelse

Om ledelse af forandring og stabilitet i organisationer
James Høpner
Akademisk Forlag

Klasselærerbogen

Værktøjer til en positiv hverdag for dig og dine elever
Simone Sibille Holbæk
Dansk Psykologisk Forlag

Reflekterende praktikvejledning

Professionelle hjælpesamtaler i pædagogiske kontekster
Ole Løw
Akademisk Forlag

Ledelse i det 21. århundrede

Forskning, udvikling, perspektiver
Thomas Faurholt Jønsson
Akademisk forlag

Autisme pædagogik

Teori og greb til praksis
Rikke Møller Eriksen
Samfundslitteratur

AI i kulturfagene

Værktøjer, partnerskaber og kreativitet
Esben Bækkelund Jensen
Dafolo

Kunsten at kommunikere

117 råd, rektioner, værktøjer og genveje, der gør dig til en effektiv kommunikator
Jesper Klit
Akademisk Forlag

Moralsk stress – når vilkårene er problemet

Forfattere: Dorte Birkmose

Forlag: Samfundslitteratur

Sider 119, 169 kroner

Moralsk stress opstår, når man oplever fortvivelse, føler sig afmægtig eller plaget af dårlig samvittighed over ikke at kunne udføre sit arbejde så godt, som man egentlig ved man kunne og burde – hvis rammer og vilkår var anderledes.

Moralsk stress kan ramme alle, men i bogen er især offentligt ansatte medarbejdere og ledere på velfærdssområderne i centrum.

Birkmose identificerer en tendens til at prøve at håndtere den moralske stress individuelt, hver især. Hertil findes flere mestringsstrategier, som selvfølgelig alle er utilstrækkelige i det lange løb. Det kan være resignation, forrået robusthed, at man trækker sig eller beklager sig. Birkmose kategoriserer disse strategier som fight, hvor den enkelte bliver vred, siger fra og kritiserer; flight, hvor den enkelte forsøger at flygte fra truslerne enten mentalt eller fysisk; freeze, hvor den enkelte holder sig i ro og venter på, at det hele driver over, samt endelig fawn, hvor man forsøger at dæmpe truslerne ved at være føjelig og eftergivende. Moralsk stress kan være svær at få øje på som leder. Men en måde kan være at lytte efter kritik. Birkmose argumenterer for, at i forråede kulturer kan kritik opfattes som ulydighed og en trussel, og derfor kan man opleve, at kolleger reagerer afvæbnende, afvisende, truende eller latterliggørende for at bringe kritikken til ophør. For dem, der i forvejen oplever moralsk stress, kan dette være det sidste strå, man knækker på. Birkmose kalder eksklusion over for dem, der udviser en uønsket adfærd, for ostrakisme, hvilket gør det ekstra svært at tale om, at man oplever, at strukturerne gør det svært at lykkes tilfredsstillende med opgaverne.

Derfor er det vigtigt at tale sammen og lytte, når kolleger fortæller om, at noget er svært. Alternativet er tavshed og en individualisering af problemerne. Kritik kan altså være en måde for lederen at få øje på, at ellers dygtige kolleger bruger en masse energi på at håndtere moralsk stress individuelt.

Bogen minder om, og har også henvisninger til, Ekmans "Giftig gæld", Østergaards "Vi havde en fest på arbejdet, men så kom Preben ..." samt Nørmark og Jensens "Pseudoarbejde. Hvordan vi fik travlt med at lave ingenting". Hvis man kan lide disse titler, er der stor chance for, at man også vil synes om "Moralsk stress". Den er let at læse og gå til. Styrken ligger i at påpege de strukturelle problematikker, som skaber grundlag for moralsk stress, mens der ikke er brugt så meget plads på at formulere løsninger. I stedet lægger bogen op til debat om emnet. Den debat kan til gengæld være det, der er brug for i forhold til at komme til at håndtere en eventuel moralsk stress. ●

Anmeldt af

Thomas Binderup
Pædagogisk leder,
Møllehøjsskolen i Viborg

Co-teaching og vejledning

Forfattere: Lisbeth Hædersdal

Forlag: Dafolo

Sider 208, 355,94 kroner

Der er efterhånden udgivet en del bøger om co-teaching gennem de senere år. Det er spændende at følge med i, hvordan lærerne kan anvende og udvikle co-teaching som metode ude i klasserne. Det er ligeledes også spændende, hvordan forfatteren til denne bog går spadestikket dybere med afsættet for en vejlederkultur eller et greb til skoleudvikling.

Hvis man som læser er interesseret i at læse en uddybende bog om co-teaching som metode, skal man vælge en anden bog. Denne bog går i højere grad i dybden med vejlederkulturen og derigennem co-teaching som metode til denne del.

Bogen "Co-teaching og vejledning" er delt op i fire dele. Den første del introducerer co-teaching som metode og vejledernes rolle i samfundets udvikling, herunder også hvilken indflydelse distribueret lederskab kan have.

Bogens anden del beskæftiger sig med redskaber og implementering, hvor forfatteren introducerer implementeringsguiden, vejlederlandkortet og fasemodellen samt hjælp til organisering med årshjul og varighedsguide. I bogens tredje del præsenteres læseren for redskaber til planlægning, gennemførelse og evaluering. Her gives eksempler på, hvordan for eksempel rammeaftaler, samarbejdsmodel, samarbejdskontrakt og planlægningsskemaer kan se ud, når hensigten er at styrke samarbejdet mellem vejleder/resursepersoner og lærere. I bogens fjerde og sidste del opsummerer forfatteren de væsentligste pointer fra bogen og reflekterer over dem.

Hver del i bogen afsluttes med opsummering og refleksionsspørgsmål. Bogen er et rigtig fint bud på en praktisk orienteret og dybdgående guide til, hvordan man som vejleder kan udvikle og arbejde med co-teaching som metode, der er med til at understøtte inklusion og deltagelsesmuligheder for eleverne i skolen.

Som skoleledelse vil bogen også fungere både direkte og indirekte. Direkte, hvis man selv arbejder med co-teaching i undervisningsøjemed, men også indirekte, forstået på den måde, at bogen kan være en hjælp til en vejleder i for eksempel en sparringssamtale. Skoleledelsen vil ligeledes have gavn af at følge med i, hvordan co-teaching udvikler sig og kan anvendes i for eksempel skoleudvikling.

Jeg kan varmt anbefale bogen. ●

Anmeldt af

Christina Fodgaard
Afdelingsleder,
Vejgaard Østre Skole i Aalborg

Læs flere anmeldelser

Medlemsfordele, du kan mærke i hverdagen

Som medlem af Skolelederforeningen får du mere for pengene i Lån & Spar. Skolelederforeningen er nemlig medejer af Lån & Spar, og det giver dig særlige fordele, du ikke finder andre steder.

Du får:

- 5 % i rente på din lønkonto*
- Gratis kort og konti
- En personlig rådgiver, der kender dine vilkår og dit fag
- En fagforeningsejet bank, der arbejder for dig og for fællesskabet

Få mere ud af dit medlemskab af Skolelederforeningen
– Ring **3378 1992** eller læs mere på lsb.dk/skolelederne

*Vilkår

Du skal være medlem af Skolelederforeningen og have afsluttet din uddannelse. Du samler hele din privatøkonomi hos Lån & Spar. Lønkonto Medlems-Kunde er en del af en samlet pakke af produkter og services, som din økonomi kreditvurderes ud fra. De 5% i rente er på de første 50.000 kr. på lønkontoen. Fra 50.001-500.000 kr. er renten 0,00 %. Derefter er renten 0,50 %. Renten beregnes dagligt og tilskrives årligt. Rentesatserne er variable og gælder pr. 8. august 2025.

Se alle vilkår på lsb.dk/medlemsvilkaar. Du behøver ikke flytte dine realkreditlån. Men evt. ændringer og nye realkreditlån skal gå gennem Lån & Spar og Totalkredit.

INGEN MEDARBEJDER BØR STÅ ALENE, HVIS EN KONFLIKT ESKALERER

TrygKald® giver adgang til hurtig og diskret kollegial støtte, hvis situationer eskalerer.

- ✓ Diskret, lille og nem at aktivere
- ✓ Hurtig kontakt via opkald og SMS
- ✓ Præcis lokationsvisning - inde og ude
- ✓ Mulighed for to-vejskommunikation
- ✓ Skaber tryghed for både medarbejdere, elever og ledelse

Én knap. Hurtig hjælp. Lav pris.

Læs mere på www.trygkald.dk eller kontakt os for en uforpligtende dialog.

**TRYG
KALD®**

Årets bedste dag på ski!

I det sydlige Sveriges største skisportssted, kun tre timer fra broen.

På På Isaberg har perfekte forhold til en aktiv og sjov vinterdag på skibakken. Her, midt i "vildmarken", ligger et rigtigt bjerg med 10 løjper i flere kategorier og udfordrende nedkørsler for alle! De grønne, som er letteste, ligger i et stort område for begyndere.

Vi tilbyder overkommelige priser og god service til din udendørs dag. På skoletur med overnatning i vores hytteby giver vi 25% rabat på almindelige priser. Læs mere på isaberg.com/skolresa

Forudbestilling af SkiPass, skiudlejning og eventuel frokost er obligatorisk.

**SkiPass 190:-
Skiudlejning 190:-**

Priser i SEK
Gælder forudbestilte skoleklasser
Én lærer pr. 20 elever er U/B
Forhåndsbestilling på telefon
+46 370 33 93 08

Butik, skileje og service midt på pisten.

Se komplet sortiment på skidshop.se

Roupéz
skidshop

isaberg.com

ISABERG
Mountain Resort

Frisættelse kræver noget at sætte fri inden for

Frisættelse kan give medarbejdere større handlekraft og bringe beslutninger tættere på opgaven. Men frihed uden tydelige rammer kan også skabe utryghed og kaos, mener skoleleder Maria Frimand Andersen. Her skriver hun, hvordan hun har fundet inspiration i medledelse.

— Jeg er optaget af og tror på frisættelse i – og af – folkeskolen. Men jeg vender hele tiden tilbage til spørgsmålene: Frisættelse fra hvad – og til hvad? Hvordan frisætter vi på en måde, der reelt gavner eleverne, kerneopgaven og medarbejderne? Og hvad kræver det af ledelsen?

Vi vil gerne have en bedre folkeskole. Men vi kan ikke være en god skole for nogen, hvis medarbejderne ikke trives. Mennesker har brug for tillid og en oplevelse af autonomi, fællesskab, mestring og mening. Frisættelse har potentiale til at styrke alt det. Men uden ramme, retning og fælles spilleregler kan den også give bagslag.

••

Hvordan frisætter vi på en måde, der reelt gavner eleverne, kerneopgaven og medarbejderne?

K.E. Løgstrup skrev om formløshedens tyranni: at fraværet af sociale koder og konventioner ikke nødvendigvis skaber frihed, men også kan skabe tvang. Overført til skolen er pointen for mig, at hvis vi bare fjerner den hierarkiske styring, som vi kender, uden at sætte noget andet i stedet, risikerer vi utryghed og kaos.

Derfor har jeg ledt efter en måde at arbejde frisættende på, uden at organisationen bliver formløs. Her er jeg stødt på medledelse, inspireret af sociokrati.

Medledelse tilbyder nogle strukturer og metoder, der gør det muligt at arbejde med stor autonomi inden for en tydelig ramme og med et fælles formål som lede-

stjerne. Målet er at finde balancen mellem inklusion og ligeværdighed på den ene side og fremdrift og effektivitet på den anden.

Det synes jeg er interessant i en skoleverden, hvor vi traditionelt har stået stærkt på konsensus og ligeværdighed – og måske mindre stærkt på fremdrift og handling.

I medledelse træffes så mange beslutninger som muligt tæt på opgaven og af den, der har ansvaret. De beslutninger, som vi er nødt til at træffe sammen, træffes med samtykke frem for konsensus eller 'lederen bestemmer'.

Det betyder, at når en kollega stiller et forslag, er udgangspunktet ja, hvis det er godt nok for nu, sikkert nok at prøve af og kan justeres, hvis det bliver nødvendigt. Vi behøver altså ikke alle at synes, at forslaget er den perfekte løsning. For vi kan alligevel ikke tænke os til den. Vi er nødt til at prøve ting af og se, hvordan de fungerer i praksis.

Et sted, hvor jeg allerede tydeligt mærker forskellen, er på vores møder. De ledes af en facilitator, som sørger for, at alle kommer til orde, men også for, at vi kommer fremad og får truffet beslutninger. Vi får flere perspektiver på bordet uden at ende i debatklub og endeløse diskussioner. Det har gjort vores møder langt mere effektive.

Medledelse er ikke perfekt, og det løser ikke alle problemer. Men for mig tilbyder medledelse nogle konkrete svar på et spørgsmål, som bliver afgørende, hvis frisættelsen af folkeskolen skal lykkes: Hvad sætter vi i stedet for den styring, vi fjerner?

Hvis vi vil noget andet med folkeskolen, er vi også nødt til at turde organisere og lede den på andre måder. •

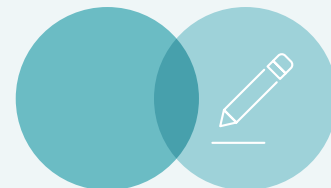
Indlægget er udtryk for skribentens egen holdning

Maria Frimand Andersen

Skoleleder på
Hornslet Skole og SFO,
Syddjurs Kommune

Maria Frimand Andersen er optaget af at lave en folkeskole, der giver reelle deltagelsesmuligheder for alle og giver børnene kompetencer til at være og agere i fællesskaber. Vi skal turde bryde med den traditionelle skole og frisætte til en mere bæredygtig organisation både for elever, medarbejdere og ledelse.

Ledertanker skrives på skift af:

Jan Wittrup

Skoleleder på Trane Skole & Børneby, Varde Kommune

Kim Stenholm Paulsen

Skoleleder på Lundehusskolen, København

Astrid Witt

Afdelingsleder for ældste afdeling (6.-9. årgang) på Vejgaard Østre Skole i Aalborg Kommune

GØR JERES UDLÅN NEMMERE

Digitalt udlånssystem

For store & små skoler

Få styr på jeres bogsamling og andre materialer med Bibib.dk og gør udlån og håndtering af bøger og materialer mere effektivt og enkelt for både elever og lærere.

Hvad får I?

- Et nemt og overskueligt digitalt udlånssystem.
- Mulighed for at udskrive udlånsoversigter som PDF.
- Et system der er tilgængeligt på alle enheder: **Mobil, tablet og computer.**
- Søg bøger frem med titel, forfatter, ISBN & emneord.

Kontakt os for at høre mere og få et uforpligtende tilbud.

Mail: info@bibib.dk - Tlf: 32725531

Når eleven har det sværest, - skal underviserne og ledelsen være dygtigst

Kursus i Skånsom Magtanvendelse™ og Faglig Nødværge™ for hele skolens personale.

Som skoleleder har du ansvaret, når svære situationer opstår i klasser og fællesrum. Ikke kun for barnet, men for medarbejdernes handlinger, arbejdsmiljø og den faglige praksis, skolen står på mål for.

Kurserne er udviklet af Niels Braüner, som gennem mange år selv har haft ledelsesansvar i praksis og ved, hvad det betyder, når faglige grænser skal holdes i hverdagen.

Kurset forbereder også personalet på den nye lovgivning, der formentlig træder i kraft i 2026

4-5 TIMERS KURSUS FORDELES SÅLEDES:

90% af kurset handler om, hvad vi fagligt kan gøre gennem relation, kultur og fælles praksis, for at undgå, at konflikter eskalerer.

10% handler om, hvad medarbejdere konkret gør, hvis en situation alligevel eskalerer uden at gå på kompromis med faglighed, lovgrundlag eller omsorg.

KONTAKT FOR MERE INFORMATION

Tlf. 2726 0626 / niels@magtogomsorg.dk

LÆS MERE OG FIND REFERENCER:

www.magtogomsorg.dk

Magt & Omsorg®
af Niels Braüner Ledelses- og Pædagogisk konsulent

Kurser og arrangementer 2026 / 2027

Tilmeld dig kurser
på hjemmesiden

23. - 24. september

TR Kursus

Kurset retter sig mod lokalformænd og suppleanter, der ønsker at vide mere om løn, vilkår, overenskomst, TR-rollen og samarbejdet med sekretariatet.

Sted: Middelfart**Tilmelding:** Lukket**Pris:** Gratis

28. oktober

Repræsentantskabs- og formandsmøde

Repræsentantskabsmøde for repræsentantskabet jf. Skolelederforeningens vedtægter.

Sted: Odense**Tilmelding:** Lukket**Pris:** Gratis

29. - 30. oktober

Årsmøde

Årsmødet er stedet, hvor skoleledere, skolens parter og andre interessenter samles til to dages inspirerende foredrag, udstilling, networking og underholdning.

Sted: Odense**Tilmelding:** På hjemmesiden**Pris:** 495 kr.

25. - 26. november

Forhandlingskursus

Kurset retter sig mod lokalformænd og næstformænd, som gerne vil være endnu bedre til at varetage forhandlingssituationer på et avanceret niveau.

Sted: Middelfart**Tilmelding:** Lukket**Pris:** Gratis

8. 9. og 10. marts

Kursus for nye ledere i skolen

Kurset retter sig mod nye ledere, der er begyndt i deres første lederjob inden for de seneste to år, med fokus på basisviden om ledelse af folkeskoler, netværksdannelse mv.

Sted: Lyngby**Tilmelding:** På hjemmesiden**Pris:** 5.995 kr.

Foto: Hung Tien Vu.

Hvad kan vi hjælpe med?

Professionel sparring

Du får mulighed for professionel sparring med konsulenter, der har indsigt i og/eller mangeårig erfaring med arbejdet som skoleleder. Som medlem kan du til hver en tid henvende dig til sekretariatet og få rådgivning.

Vejledning med ledervinkler

Ring eller mail og få en snak om det at være leder i eller omkring folkeskolen, for eksempel:

- + dine arbejdsvilkår som leder
- + dine løn- og ansættelsesvilkår
- + dine tjenstlige forhold, herunder pensionsvilkår
- + arbejdstidsaftalen for ledere – eller lærernes?
- + godtgørelse for merarbejde
- + folkeskolens styrelse og forvaltningsloven
- + SU/MED-samarbejdet
- + personaleledelse
- + udviklingssamtaler og konflikthåndtering
- + arbejdsskader
- + arbejdet med det psykiske arbejdsmiljø
- + andre relevante emner fra lederens dagligdag

Brug "Min side"

Tjek og ret dine oplysninger på hjemmesiden.

Kontakt os

Sekretariatet er åbent

Mandag-torsdag: 9.00-15.00, fredag: 9.00-14.00.

Hurtig kontakt

Brug ved alle henvendelser venligst
7025 1008 eller skolelederne@skolelederne.org

Nyt job?

Se skolelederjob.dk

Følg Skolelederforeningen

Hvem er vi?

Hovedbestyrelsen

Dorte Andreas, Formand
Kristian Dissing, Næstformand
Claus Bredahl Sørensen
Hanne Garval
Helle Wendt Nielsen
Lars Aaberg
Mogens Brag
Morten Winther Bothe

Politisk ledelse

Dorte Andreas
 Formand
 dora@skolelederne.org

Kristian Dissing
 Næstformand
 kd@skolelederne.org

Daglig ledelse

Hanne Bak Lumholt
 Sekretariatschef
 hbl@skolelederne.org

Peter Cort
 Forhandlingschef / souschef
 cort@skolelederne.org

Administration og drift

Jannik Brostrup Larsen
 Økonomisk konsulent
 jbl@skolelederne.org

Jeanette Rehfeld
 Administrativ medarbejder
 jlr@skolelederne.org

Politik og kommunikation

Marie Begtrup
 Redaktør og pressekonsulent
 mb@skolelederne.org

Mia Devilli
 Politisk konsulent
 md@skolelederne.org

Claus Fagerlund
 Politisk konsulent
 cf@skolelederne.org

Malene Lieberknecht
 Kommunikationskonsulent
 mali@skolelederne.org

Carina Termansen
 Politisk konsulent
 ct@skolelederne.org

Medlemsrådgivning og forhandling

Carsten Ancker
 Konsulent
 cava@skolelederne.org

Matilde Dahl Petersen
 Konsulent
 mdp@skolelederne.org

Henrik Sloth
 Konsulent
 hs@skolelederne.org

Nils Vilsbøl
 Konsulent
 nv@skolelederne.org

En helt almindelig dag i skolen

Gyldendals fagportaler. Alt kan ske

En oplevende, undersøgende og producerende skoletid

Gyldendals fagportaler engagerer dine elever gennem differentierede forløb med valgfrihed, variation og støtte i undervisningen. Forløbene bliver udviklet til at aktivere eleverne, og for at du kan frigøre tid til at være nærværende i din undervisning – uanset fag eller emne. Det skaber mulighed for et læringsmiljø og et fællesskab, hvor der er plads til at udvikle sig på sit eget niveau.

Lær mere på gyldendal-uddannelse.dk/fagportaler

TIVOLI

NYHED!

Faglige Dage til Halloween i Tivoli

Levende læring på egen hånd i Tivolis (u)hyggelige have

UNDERSVINGSFORLØB

KUN 105 KR.

PR. ELEV/LÆRER INKL. ENTRÉ & TURPAS

NYHED! FAGLIGE DAGE

KUN 89 KR.

PR. ELEV/LÆRER INKL. ENTRÉ & TURPAS

Som noget helt nyt i år er der Faglige Dage for mellemtrin under Halloween i Tivoli. – og vi har fortsat de populære forløb med underviser til indskoling, mellemtrin og udskoling. Både til de nye Faglige Dage og til undervisningsforløb arbejder eleverne aktivt med faglighed, kreativitet og samarbejde – inspireret af havens magiske Halloweenunivers. Glæd jer til læring, der både udfordrer, engagerer og giver et godt gys med på vejen.

TILMELD DIN KLASSE OG LÆS MERE PÅ WWW.TIVOLI.DK/SKOLER